

İKİ MEDDAH HİKÂYESİ*

CAHİT ÖZTELLİ

Son aylarda, içinde beş halk hikâyesi bulunan bir yazma geçti elim. Bu hikâyeler sırasıyla şöyle: 1) Tahir ile Zöhre Sultan. Şimdiye dek İstanbul kitaplıklarında bu hikâyenin yazmasına rastlanmadı. Yalnız Çorum Genel Kitaplığı'nda 3141 sayıda kayıtlıdır. 2) Şah İsmail ve Gü-lizar, 3) Şah Sayda ve Arslan Lala, 4) Hikâye-i Garibe, 5) Âşık Garib.

Bunlar içinde Şah Sayda ile Hikâye-i Garibe'ye başka yerde rastlamadım. Yazmanın on sekizinci yüzyıl ile on dokuzuncu yüzyıl başlarında yazıldığını sanıyorum. Yazı iyi bir yazıcı elinden çıkmıştır. Yazı rik'adır. Sayfa kenarları çerçeve içine alınmış. Şiirler ayrıca biçimine göre çizgi çerçeveleri içine alınmış. Halk hikâyeleri dışında kalan, konumuz olanlarda şiir yoktur. Bunların bir hikâyeci meddah tarafından söylendiği üslûp yapısından ve kimi tekerleme ve kalıp sözlerinden anlaşılıyor.

Verdiğimiz iki hikâye "kitâbî, Mensur, Realist İstanbul Halk Hikâyeleri" tipinde de değildir. Daha çok masal karakteri taşımaktadır. Başka meddah hikâyelerinde de bu masal karakteri görülmektedir². Süleyman Faik Efendi (1775-1837), mecmuası'nda meddahların piri olarak Dördüncü Murad'ın musahibi olan Tıflî'yi göstermektedir³. Onun çevresinde dönen hikâyelerin karakteri verdiklerimizde yoktur. Sayın Şükürü Elçin bu hikâyeler için masal karakteri gösterdiklerini söylüyorsa da bizimkinde baştan başa (bazı kısımlar için) masallardan alınmış olduğu görülür⁴.

* Yazarın ölümünden önce yayınlanmak üzere bıraktığı bu yazı olduğu gibi korunmuştur.

1 Prof.Dr.Şükürü Elçin, Türk Kültürü Araştırmaları, 1-2/XV.1976.

2 Şükürü Elçin, Hazâ Menakıb-ı Fil-i Hümâyun, Türk Kültürü Araştırmaları, yıl XI-XII, XIII, XIV, 1973-1976, ayrıbasım.

3 Cahit Öztelli, Oyun Tarihimiz İçin Önemli Yitik Bir Eser, Türk Dili, sayı 297, Haziran 1976.

4 1. nottaki yer.

Prof. Dr. Şükrü Elçin'in "Kitâbî" hikâyeler için saydığı hikâyeler şunlardır: 1) Sansar Mustafa, 2) Hançerli Hanım, 3) Letâifnâme, 4) Tayyazâde⁵ Cevri Çelebi, 5) Tıflı ile İki Biraderler Hikâyesi.

Bunlar dışında kalan kimi meddah hikâyelerinde bulunan beyitler yazılışlarını bildirme bakımından yararlı olmaktadır. Bu, beyit ve daha uzunca olan şiirlerin sahiplerini bulmak bakımından biz "Tûtinâme"nin çevircisini bulmuştuk⁶. Bunun gibi "Dâstân-ı Kıssa-i Şâd ile Kam" hikâyesinin sonunda şair Vehbi'nin tarih düşürdüğü bir beyit bile vardır⁷. Fakat, sayın Elçin buna dikkat etmemiştir. Şair Vehbi ile Nev'îzâde Atâyi'nin kaleminden çıkmış olan bu hikâyelerin, meddahlara kaynak olduğu üzerinde ayrıca durmak ve ötekilerin de kaynaklarını bulmak yerinde bir çahşma olur kanısındayız.

Yazımızı hazırlarken sayın Prof.Dr.Özdemir Nutku'nun "Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri" adlı eseri de çıktı. Bugüne dek bu konuda genişliğine ve derinliğine bir çalışma çıkmamıştır. Kitap şu bölümleri içermektedir: 1) Meddahlığın Tarihçesi. 2) Meddahlık Olgusu. 3) Meddah hikâyeleri. 4) Meddah Taklitleri.

Birinci ek bölümünde, yazarın bir yazmada bulduğu yirmi iki hikâyeye var. Bunlar kısa kısa senaryo biçiminde özetlerdir. Ayrıca zengin "kaynakçalar" bölümü var. Bu son bölümde bizim Türk Dil Kurumu 1968 yılığında yayımladığımız "Halk Hikâyelerinde İbni Sîna" yazımızın görülmediği anlaşılıyor⁸. Bu yazımız görülse idi, meddahlık üzerine yeni bilgiler elde edileceği gibi, yeni bir meddah hikâyesi de listeye alınırdı.

Meddah araştırma ve incelemelerinde şu eserleri de unutmamak gerekli olduğu kanısındayız: 1) Girdî Aziz Efendi'nin (öl.1798) Muhayyilât'ı. 2) Tûti-nâme. 3) Binbir Gece Masalları. 4) Binbir Gündüz Masal-

5 Tayyazâde - Binbir Direk Batakhanesi, Dersaadet, El'adl Matbaası, s.32, 1341. Bu basımın önsözünde "Ahmet Necip Efendi tarafından dram haline konularak defaatla vaz'ı sahne edildiği" bildirilmiştir. Ahmet Necip Efendi'nin tiyatroya uyguladığı bu dram ilk olarak 1874 yılında oynanmıştır. Halk Hikâyelerinden Leylâ ile Mecnun, Tahir ile Zöhre, Arzu ile Kanber de tiyatro yapılmıştır (Metin And, Osmanlı Tiyatrosu, s.66 ve 285 (belge), 1976. Ahmet Necip günününün ünlü aktörlerindendir. C.Ö.

6 Sivas Folkloru, sayı 46, Kasım 1976. Ve daha sonraki birkaç sayı. Tûtinâme'nin ilk taşbasması 1840 yılında İstanbul'da Karol adında Dalmaçyalı birisinin basımevinde basılmıştır. Bak: Hayat Tarih Mecmuası, Sayı 10, s.38, Ekim 1977.

7 Şükrü Elçin, Türk Kültürü Araştırmaları, 1-2/XV, 1976 ayırbasım.

8 Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten, s.213, 1968.

ları. 5) Ferahnaz Sultan. 6) Kâmil-ül Kelâm. 7) Kırk Vezir. 8) İbni Sina Efsaneleri.

Bu arada "Kerem ile Aşlı", "Âşık Garip" gibi halk hikâyelerini de unutmamak gerekir. Elimizde bulunan cönklerde bu hikâyelerin de meddahlarca senaryo biçiminde kısaltılmışları var. Ayrıca Ahmet Midhat Efendi'nin meddah ağzı ile yazılmış, "ibretâmiz" birer masalı andırır eski İstanbul'u konu yapan roman ve hikâyelerini de unutmamak gerekir. Bunlarda meddah geleneği örnek alınmış olup son çağ meddahları için de birer kaynak olmuşlardır. Örneğin Midhat Efendi'nin "Dünyaya İkinci Geliş - yahut - İstanbul'da Neler Olmuş" adlı eseri Tıflî Çelebi'nin kitabî hikâyelerine çok benzemektedir.

Ayrıca bir çalışmayı gerektiren böyle bir araştırmayı yazımız çerçevesi dışında bırakarak şurasını söylemekle yetineceğiz. Meddah hikâyeleri üzerinde daha uzun süre araştırma yapmak gereklidir. Biz Türk romanının ilk kaynaklarını bunlarda görüyoruz.

Verdiğimiz iki meddah hikâyesinin, hiçbir kaynakta ne kendisini ne de hiç olmazsa adını görebildik. Tam birer meddah hikâyesi niteliğinde olan bu hikâyelerin kısaltılmadan deftere geçmiş olduğu görülmektedir.

Metinde dilbilim yönünden dikkati çeken bir özellik de vardır. Düzenli olarak -i hali yerine -e hali kullanıldığı dikkati çekiyor. Birçok yerde görüldüğü için bunun bir müstensih yanlışlığı olamayacağı kesin olarak anlaşılmaktadır. Yazarın ya da söyleyen meddahın yaşadığı bölgenin ağzının etkisi olsa gerek.

Bu kullanımın yurdun pek az dar bölgelerinde de söylendiğine tanık olmuştuk. Geniş bir bölge ağzları araştırması yapılmadığı için bu konuda daha çok söz söylemeğe kendimizde yetki görmeyiz.

HİKÂYE-İ ŞAH SAYDA

Râviyan-ı şirin-güftar ve nâkılân rivayetleri... Zaman-ı evâilde bir padişah-ı encüm- sipah olup dünya kendüsüne teveccüh edüp yani dâr-ı dünyada bir şeye ihtiyacı yoğidi. Bu padişahın ihsan-ı Hüdâ olarak bir şehzadesi olup bundan mâda evladı yoğidi.

Çün şehzade beş yaşına kadem basup babası padişah emreyledi. Şehzadeye bir hoca tayin edüp günde üç dört defa gelüp ders verirdi. Çün şehzade bu minval üzere beş altı sene devam idüp ekser ulûmu tah-

sil idüp, günlerden bir gün şehzadenin canı sıkılıp, vezirin oğluna davet idüp, vezirin oğlu dahi geldi.

Şimdi bunlar bir az muhabbet idüp, esna-yi kelâmda av yârenliği geçüp, heman şehzade eyitti: “Canım birader, bu günler ruhum pek sıkılıyor. Bir eğlenecek mahal olsa da gönül eğlesek” dedi. Vezirin oğlu eydür: “Şehzadem, ikbal buyurulur ise ava gideriz” dedi. Şehzade eydür: “Ah, canıma minnet, amma, babam razı olur mu acaba?” dedi. Vezirin oğlu eydür: “Beyim, kimseye haber vermeyiz. Buyurun, heman bir iki adem alup gidelim” dedi.

Heman şehzade emredüp “mirahur birkaç at tedarik etsün” dedi. Atlar hazırlanmada olsun, şimdi bunlar dahi av tedariki her ne ise görüp, atlara süvar olup yola revan oldular. Giderek mesiregâh bir mahalle gelüp bir çeşme-i zibâya inüp o mahalde bir az âdem ile oradan dahi kalkup bir iki saat oralarda saydü şikâr idüp bunlar ol gün haylüce gezüp seyr ü temaşa ettiler. Amma şehzade bu teferrüden gayet hazzidüp yine gelüp bunlar ol çeşme-i zibâya karar idüp ol vakıt şehzade tayesine rica idüp: “Canım taya, bizim bu teferrüclerimizi babam padişah duymasın.” dedi.

Şimdi şehzade, vezirin oğluna eyitti: “Canım birader, her gün buralara gelelim, sayd u şikâr edelim” deyüp bu minval üzere kavlı karar... Bunlar her gün gidüp gelmede olsunlar, günlerden bir gün padişahın haberi olup şehzadeyi huzuruna celb edüp, günâgün nasihatlar idüp bir dürlü kabul ettiremedi. Çünkü, babası şehzadeyi çok sever idi. Bir dane olduğundan ol kadar muhabbeti var idi ki, şehzadenin yoluna cümle varına feda ider idi. Hak zatında da şehzade ol derece hüsne mâlik idi ki, etraf-ı erbaada bunun emsali olmayıp, Hak Sübhane ve Taalâ hazretleri bu zata çok kemal, kudret ihsan etmiş idi.

Babası padişah neylesün, bakdı, gördü ki, söz kâr itmez. “Oğlum, sana tenbihim olsun ki, şark tarafında olan filân dağa gitme, sair ne tarafta istersen gidüp gez” dedi. Şehzade heman kalkup babasının eline öpüp taşra çıktı.

Andan padişah meclisine cem idüp şehzade maiyetine vezir vüzerasının evlâdlarına dahi şehzadeye refik idüp, başmirahuruna emretti: “Her kangı ata isterler ise hazırlayup veresin” dedi. Şehzadenin tâyesine dahi emredüp “eyüce gör-gözet” dedi. Ve süvari alayından bir bölük asker tayin itti.

Şimdi, şehzade askerine huzurunu davet idüp, vezir-zadeler dahi gelüp bir divan eyledi ki: “yarınki gün saat üçde filân dağa gideceğiz, hazır olun” dedi. Bunlar ol gün müşavere idüp, ertesi gün kalkup, asker âmâde olup şehzadenin kır güheylâmı çeküp, beyler dahi ata binüp yola revan oldular. Doğru babası padişahın gitme, dediği dağa çıkup bir eyyam gezüp dolaşurken bir de baktılar, gördüler, ne bakarsın, boğazdan bir sada zâhir olup yer göğe kavuşup, bir görültüdür ki, hiçbir mahluk sesine benzemez.

Bunlar atların başına çeküp, cenk alâtına hazırlayup dururken bir aslandı zuhur itti. Amma, ağzı yedi arşun, gözleri büklük (?) kara dane, kendüsü bir cebel-i azim, ağzından çıkan ateşin buharı güneşe tudup güya gökde billur kaplamış gibi, ateşin alevi direk gibi . . . Bir kerre asker üzerine hücum idüp, asker simsiyah kömür olup, şehzade, beyler kaçup kurtuldular. Amma, haylüce asker telef oldu.

Bunlar şehre gelüp bir âli divan dahi idüp, ertesi gün iki ziyade dahi asker tedarik idüp, yine doğru ol dağa varup, öte beri gezüp iki tarafa seyrederken zeyl-i cebelde bir büyük mağara gördüler. “Acaba, bu mağarada ne var? Bunun aslı ne ola?” derken, ol mağara arslanın mekânı imiş. Arslandır yine hey’et-i asliyesi üzere mağaradan taşra olup, nasılsa bunların üzerine hücum idüp, bir azim cenk etdiler ki, bu aralıkda arslana birkaç yerinden mecruh idüp, zafer bulamayup, elli altmış âdem telef olup, yine firar itdiler. Gelüp saraya, ertesi güne hazır olup, velhasıl (ertesi) günü firâvan asker ile, daha ziyade cebhane ile varup yine ol mağaranın karşusuna tabyalar yapup, anda üç saat mikdarı bekleyüp, bir taraftan bir eser zuhur itmedi.

Bu kerre şehzade eyitdi: “Ey ihvan, siz gidüp bu mağaranın etraf-ı erbaasını muhasaraya alın, ben de içerü girip bakayım” dedi. İçlerinden bazıları “münasib” dediler. Bazısı “Olmaz, bizim cümlemizi helâk ider” dediler ise de şehzadenin gayrı sabra mecali kalmayup, heman kalkup, atına binüp mütevekkilen, doğru sürüp mağaranın yanına varup, atından aşağı inüp, kılıcını uryan eline alup “Yâ Fettah” deyüp, mağaradan içeri girdi. Gördü ki, bir uryan çocuk ağlar. Heman iki tarafa bakmayup, çocuğu kapup, koynundan çevresine çıkarup sardı, sarmaladı. Alup kucağına, heman atına binüp doğru askerinin yanına gelüp eyitdi: “Ağaların, avımı buldum” deyüp heman atına depüp yola revan oldu. Beyler dahi çabuk binüp, asker ile gelüp şehzadeyi yetişüp, heman içlerinden birisi süratle geçüp doğru saraya gelüp, padişaha müjde idüp,

padişah gelen âdemi külli ihsan idüp, tez topçu başıya emredüp, toplar atılmada olsun . . .

Şimdi, şehir içinde ne kadar vezir, vüzera, vükelâ ve âyan-ı memleket var ise cümlesi istikbale gidüp şehzadeyi alup getürdüler. Amma, şehzadenin avı ne olduğuna kimse bilmez idi. Bir de şehzade gelüp sarayına dahil olup bir mikdar teneffüsten sonra çocuğa alup babası padişahın huzuruna götürüp, babasının ellerine öpüp, çocuğu babasına verdi. Padişah bir kerre çocuğun yüzüne bakup gördü ki, ayın on dördü gibi, artık dünyada emsali yok. “Yâ Hazret-i Hallâk, cihanda neler halk ider imiş” deyüp, şimdi padişah bir az fikre varup sonra, şehzadeyi kıssanın aslına sual eyledi. Şehzade, min evvel ilâ âhir hikâye yeldi.

Padişah “Subhanallah el-Hallâk” deyüp tez emreyledi. Bir süt anası tayin idüp . . . Şimdi bunlar çocuğu beslemede olsunlar . . . Bir yıl, iki sene kadar geçüp çocuk üç yaşına kadem basdı. Amma, altı yedi yaşında gibi . . . Bazı umûrunu kendisi görmeğe muktedir oldu. Çocuğun ismine “Arslan Lala” dediler. Şehzadeyi dahi “Şah Sayda” dediler.

Çün, Arslan Lala’ya hoca tayin idüp üç beş sene ilm tahsil idüp, aklı kuvvetiyle haylice ulûm ve funûnu kemal bulup, ekseri umûr u hususu Şah Sayda bununla meşveret ider idi.

Çün, Şah Sayda on yedi yaşına kadem basup, Arslan Lala dahi seviz yaşına girdi. Amma, Şah Sayda’dan boylu ve hem vücutlu olup, görenler “büyük karındaşı” derler idi. Fehmi galib, umurunda tebdirli, gayet fikirli bir çocuk . . . Bunlar birbir hüsna . . . Bir kerre yüzlerine gören “Ah, bir kerre dahi görsem” derler idi.

Gel zaman, git zaman, derken, günlerden bir gün padişah bir büyük meclis idüp, esna-yi kelâmda vezirine eyitdi: “Benim bir mülâhazam var. Eger münasip ise siz de himmet buyurun” dedi. Vezir, vüzera eyitdiler: “Padişahım, hayırlar olsun” dediler. Padişah eyitdi: “Ben ihtiyar oldum. Umur-ı fukaraya idareden âciz kaldım. Şah Sayda, şimdiki halde iktidarı var. Cümle marifetiyle tahta cülûs itdirüp, bundan böyle benim dahi sayenizde istirahatda olmaklığım sizden reca iderim” dedi.

Heman vükelâ yere öpüp “ferman padişahımın” dediler. Padişah eyitdi: “Benim vezirim, var Şah Sayda’ya, gözlerinden öperim, böylece ifade et ve hem bu hususun tesviyesine himmet et” dedi.

Şimdi, vezir kalkup doğru Şah Sayda’nın sarayına varup içerüye girdi. Şah dahi “buyurun lala” deyüp, kıyam edüp, aldı yanına . . . Şer-

bet ısmarlayup içdiler. Bundan sonra kelâmı açdılar. Çün, babası padişahın muradı üzere Şah Sayda'yı ahvali ifade edüp ve "baban ihtiyarlığı halinde duasını al" deyüp bu yüzden reca eyledi. Şah Sayda dahi vezirin recasını kabul edüp eyitdi: "Ey lala, bu gün bana müsaade eyle, sabah ben size haber gönderirim" dedi. Vezir dahi "emir sizin" deyüp kalkup huzur-ı padişaha varup, Şah Sayda'nın cevabların nakıl etdi. Padişah dahi hazzedüp mesrur oldu.

Çün, sabah oldu. Padişah yine rical ü kibârın meclise cem etmede olsun... Bu tarafda Şah Sayda, Arslan Lala ile müşavere... Nihayet Arslan Lala eyitdi: "Şahım, madem tahta cülusa ikbaliniz var ise baban padişaha haber göndeririz. Saray derununda olan oda ve hazine, ne kadar kilitli kapu var ise mecmuunun anahtarına teslim ederse biz de padişahlığı kabul ederiz" deyüp bu vechle karar verüp veziri haber gönderdiler. Vezir dahi gelüp bu kararı ifade etdiler. Vezir yine gidüp padişaha bu cevabı takdim eyledi. Padişah dahi razı olup emreyledi, ne kadar anahtar var ise cem edüp, vezire teslim edüp gönderdi.

Şimdi, Arslan Lala anahdarları alup eyitdi: "Buyurun şahım, bir kere bu anahdarların kapularına öğrenelim." dedi. Heman oradan kalkup vezire beraber olup, bunlar sarayın etraf-ı erbaasına dolaşıp cümle oda ve hazine vesair mahallerine gezüp nihayet taht odası sırasında bir odanın anahdarı yokdur. Anahdarları yoklayup bakdılar ise de fethi mümkün olmayup âhirkâr vezire eyitdiler: "Bu odanın miftahı her kanda ise bulup getüresin. Ve illâ kavli bozarız" dediler. Çün, vezir gidüp yine padişaha ifade eyledi. Padişah eyitdi: "Canım, o odanın içine bir şey yokdur. Benim ibâdetgâhımdır ve benim bir pöstekiden mâda bir şeyim yokdur. Velâkin mâni değil, yine görsünler" deyüp kendi cebinden çıkarup verdi. Vezir dahi alup Şah Sayda'ya telim edüp, bunlar yine gelüp, feth-i bâb içerüye girdiler. Bakdılar. Ne döşemesi var, ne kilim, ne keçe... Fakat, kibleye karşı bir post serilmiş. Vâkı'da bir şey yok imiş, deyüp dönüp gidecekler...

Şah Sayda kapudan taşra çıkup, vezir dahi çıkdı. Arslan Lala dahi çıkup kapuyu kapatma hengâmında iken bir de kapu karşısında divarda bir perde, kapunun rüzgârıyla açılıp altından bir cam parladı. Meğer odanın nakşı resminde bir perde altında bir büyük levha üzere bir tasvir var idi. Padişah her sabah namazı edâ edüp ol tasvire vâfir nazar edüp, anıyla inşirah-ı kalb olur idi. Bâdehu çıkup, anahdarını yanına alup, tahta oturur idi. Bu esrarı kimse bilmez idi. Ve odanın içine girüp ara-

salar fehm edemezler idi. Çünkü, odanın nakışı resminde levhanın perdesi olduğu nasebiyle . . .

Velhâsıl, Arslan Lala perdeye nazar edüp ve kaldırup gördü ki, ne bakarsın, bir tasvir, tabiri mümkün değil . . . Heman Şah'ı çağırıp, Şah Sayda dahi gelüp gördü. Aklı başından gidüp, tekrar bakmağa mecali kalmayup, yıkılıp düşdü. Bu hale Arslan Lala şaşdı. Hayıflar edüp, keşki göstermiyeydim, deyüp nâdim oldu. Amma, çi fâide, heman Şah'ın yüzüne gülâb serpüp, ellerin ayağın ovarak, bir mikdar aklı başına gelüp, ordan alup, kendi odasına götürüp, derken şimdi, Şah Sayda bir kerre can-ı yürekden bir âh edüp, neye uğradığın bilmedi. Gözünü açup, Arslan Lala'ya sual etdi. Arslan Lala eyitdi: "Hayır ola şahım, vaktiniz" dedi. Şah Sayda eydür: "Vakta değil camım, Vâkı hal" dedi. Arslan Lala eydür: "Efendim, bir şey yok dediğiniz sıralarda" deyüp bunlar böyle mücadelede olsunlar . . .

Şimdi, vezir şahzadenin bu halini görünce varup babası padişaha Vuku-ı hali ifade eyledi. Şimdi, padişah bu hali eşidüp aklı başından gidüp, hayıflar eyledi. Tez hekim emredüp, hekimler gelüp gördüler. Birkaç günler baktılar. Velâkin, şehzadenin derdi hekim kârı olmadığını babası padişah da bilür idi. Amma, neylesün. Ne yapacağını şaşırdı. Velhâsıl, bunun üzerine birkaç gün geçüp . . .

Bir gün Şah Sayda, Arslan Lala'ya eyitdi: "Canım birader, bu derdin çaresi?" dedi. Arslan Lala eyitdi: "Şahım, bunun için elem çekme. İnşallah biz bu kızı arar, buluruz ve hem de alırız" deyince, heman Şah Sayda doğrulup kalkdı. Dedi: "Aman, yâ Arslan Lala, bu himmet senin" dedi. Arslan Lala eyitdi: "Heman sen baban padişahdan ruhsat al" dedi. Şah Sayda, tez emreyledi: "Veziri çağırın" . . . Vezir dahi seğirderek gelüp, şahın ellerini öpdü. Şimdi, Sayda eyitdi: "Ey lala, sana bir recam var. Bu recamı ne gûnâ olacak ise bitirmeli" dedi. Vezir eyitdi: "Efendim, buyurun, inşallah biter" dedi. Şah Sayda eyitdi: "Bana bahamdan müsaade alver, gidüp ol levha üzerindeki sûretin sahibi ne tarafda ise bulacağım. Ve illâ, ben onu bulmadıkça bir dürlü kararım olmayup, bu dertden dahi halâs olamam" dedi. Vezir dahi "başım üzere" deyüp, kalkup doğru huzur-ı padişaha varup Şah Sayda'nın cevaplarını söyledi.

Padişah dahi bu yüzden feth-i kelâm edüp, eyitdi: "Benim vezirim, ah o tasviri ben sana hikâye eylesem üç gün, üç gece tükenmez" deyüp, şimdi padişah bir kerre dahi âh, edüp bu yüzden vezire eyitdi: "Şimdi,

ol levha üzerinde olan *Kırk Saçlı Muhayyer*, derler. Anlar kırk karındaşlardır. Her birisi bir kal'adır ki, yanar ateş, semtine varmak mümkün değil. Hatta, filan tarihte kendime nikâh için taleb etdim. Sonra üzerine asker çeküp muharebe etdim. Tekraren yine muharebe ki, üç defa milyonlar ile asker telef edüp, bu kadar mal, hazâyin ki, hiçbirinde zafer bulamayup, encam-kâr bir üstada tarif edüp levha üzere bu resmi çıkarup, el'an resim ile gönlümü eğleyüp vakıt geçirmedeyim. Bundan mukaddem ve muahhar nice padişah-ı encüm-sipah ve nice düvel-i ecnebiye bunun üzerine yıllar ile muharebe ve mücadele etmişler ise de cümlesi meyusen rücû etmişler. El'an mücahede eksik değildir" deyüp hitam-ı kelâm etdi.

Şimdi, vezir gidüp Şah Sayda'ya bu cevapların min evvel ilâ âhir nakleyle. Şah Sayda, Arslan Lala'nın yüzüne bakdı. Arslan Lala eyitdi: "Biz padişahdan ne asker isteriz, ne hazîne. Ancak bize ruhsat versün, bakalım Hazret-i Hâlık ne halk eder." dedi.

Velhâsıl, padişah bunlara müsaade edüp... Şimdi, Arslan Lala demirciler kâhyasını celb edüp, bin batman demirden bir gürz tarif edüp ve üç gün ruhsat verüp... Bunlar beri tarafda cenk alâti her ne ise hazırlanmada olsun... Şimdi demirciler kâhyası esnafını cem edüp... Bin beş yüz batman demir ki, halisi bin batman hesabıyla tedarik etdiler. Amma, esnafda ne kadar demir alât var ise anca yetişebildi. Hâsılı, bu kadar üstad bir yere gelüp, gece gündüz durmayup bir âlâ gürz yaptılar. Üçüncü günü götürüp teslim edecek... Lâkin gitmesi mümkün değil. Yine bunlar, esnafca kâffesi cem olup, sâir esnafdan, gerek hammaldan bir dürlü yerinden kaldıramayup, içlerinden birisi dedi: "Bire âdem, nâfile yere niçün zahmet çekersiz? Gidin ısmarlayan âdeme haber verin gelüp götürsün" dedi. Bunlar bu sözü mâkul görüp heman kâhya süratle gidüp Arslan Lala'ya haber verdi. Arslan Lala dahi gelüp, gürzü alup, omuzuna urup gitdi. O mahalde olan cemiyet "Subhan-Allah-ıl Hallâk" deyüp "bu misullû çocuk bu derece kuvvete malik ola!" deyüp cümlesi hayran oldular.

Şimdi, Arslan Lala gelüp gürzü saray meydanına bıraktığı gibi bir zelzele-i azîm oldu ki, cümle saray halkı yüzü aşağı kapanup "estağfurullah" derler idi. Bu zelzele sem-i şaha vasıl olup oturduğu yerden bir karış yukarı kalkup yine oturdu. Niye uğradığın bilemedi. Sonra kıssayı haberdar olup, kalkdı, mahsus temâşa edüp, tahsin görüp "sad âfe-

rin” dedi. Amma, gönlünden eyitdi: “İşte, bu kızı alacak” dedi, “amma, bakalım” dedi.

Şimdi, Şah Sayda, Arslan Lala yol tedariklerin görüp, terkilerin birer heybe altun alup, cenk alâtların hazırlayup, has ahura girüp birer ata bindiler. Amma, atlar cihanda mânendi olmayup bir mahlukundan değil, belki gökde uçan yırtıcı kuşdan dahi kurtarır idi. Başu sıkıldığı gibi kuş misali havaya uçar idi. Bu derece idi ki, hayvanlar üzerine kimsenin bindiği yoğ idi.

Velhâsıl, bunlar bir hizmetçi ve bir seyis ne tedarik edüp bir gün yola revan olup gitdiler. Bir ay, iki ay derken günlerden bir gün yolları bir çöle düşüp gider, bir büyük çayırılı bir koru ki, haddü kenarı yok. Varup ol koruda bir mikdar teneffüs edecekler... Hayvanları salıverdiler. Kendüleri dahi oturup bir ağaç sayesinde... Bir mikdar müsahabetden sonra Şah Sayda'nın uykusu gelüp bir az yatdı. ArslanLala dahi gürzüne dayanup iki tarafa seyrederdi. Meğer, ol mahal Kırk Saçlı Muhayyer dedikleri kızın korusu idi. Kırk dane karındaşı olup, Kırk Saçlı Muhayyer kız, mâdası oğlan... Bunlar kırk bir dane atları olup, elli altmış kadar seyis, bir emirahur ki, onların zâbitleri olup, kırk yerde çadır kurup, ol mahalde atları çayırladılar idi. Zâbitleri olan emirahur çadırın önünde sandalyada otururken uzakdan bir iki âdem gördü. Heman kalkup, dürbün alup, dikkatle nazar edüp, gördüğü âdemdir. Heman emretti “Tez gidüp bakın ne münâsebetdir, bu koruya âdem gel-sün, kuş uçma mümkün değil, anlar başından korkmaz mı” deyüp, tez içlerinden birisi gelüp gördü ki, iki çocuk, birisi yatmış uyur, birisi oturur. Bir hizmetçi heman yanlarına gelüp eyitdi: “Bire çocuklar, siz ne cesaretle burada oturursuz, kalkup gidin, yoksa sizi helâk ederim” deyüp bunlara bir az laflar söyledi. Amma, heman canlarını alacak gibi. Arslan Lala eydür: “Ey birader, bizim kimseye zararımız yokdur. Hayli vakıtdan beri seyyah ederiz. Bir mikdar bunda teneffüs edüp gideriz” dedi.

Ol mübaşir eyitdi: “Tez, ben bunda iken kalkup gidin, size bir dakika müsaade yokdur” dedi. Arslan Lala eyitdi: “Aman canım birader, arkadaşım uyur, bir az ruhsat ver” dedi. Heman mübaşir pür gazap olup akşama kadar sizinle mücadele mi edeceğim” deyüp elinde sopa-sıyla, yatan Şah Sayda'nın üzerine yürüyüp vuracağı sırada, heman Arslan Lala eyitdi: “Canım, yatan adamın ne kabahati var, gel bana ur” dedi. Mübaşir: “Sana urduğum vakıtda ne lâzım gelür” deyüp Arslan Lala'nın yanına vardığı gibi, heman Arslan Lala doğrulup herifin yaka-

sından tutup, eliyle kulaklarını kesüp herifin eline verdi!" Haydi git, seni buraya gönderen herif gelsün. Bizi buradan çıkarısın" dedi. "ve illâ biz kendi tabiatımız ile gitmeyiz." dedi. Herifdir, kulağının acısıyla oradan dar kaçup kurtulduğuna razı olup, doğru çadıra vardı. Emirahur bu herifin halini görüp anladı ki, bunlar tehî değil. Heman çabuk atına binüp, doğru varup selâm verdi. Ve inüp hal ve hatırlarını sual edüp dedi: "Efendim, niçün buraya indiniz? Buyurun çadıra gidelim, kahve içelim" dedi. Arslan Lala eyitdi: "Pek iyi, karındaşım uyansın, varırız" dedi.

Heman emirahur tez gidüp iki adam gönderdi, eşyaları getürsünler ve kendisi dahi kendi çadırını döşedüp, yemek ısmarlayup gelmelerine muntazır oldu.

Bu tarafda Şah Sayda uyanup bakdı, haylı vakit olmuş. Kalkup bir abdest aldı. Şimdi Arslan Lala, Şah'ın yanına gelüp, davet keyfiyetini ifade eyledi. Şah Sayda dahi "nola gidelim" dedi. Şimdi, bunlar kalkup atlarına binüp gitdiler. Emirahur dahi karşı gelüp, buyurun, deyüp alup götürdü. İzzet, ikram kılup, bunları üç gün misafir edinüp, esna-yi muhabbetde emirahur Arslan Lala'yı, bu seyyahın aslına sual edüp, Arslan Lala dahi "Kırk Saçlı Muhayyer" için olduğunu ifade eyledi. Ol dahi eyitdi: "Biz Kırk Saçlı Muhayyer'in atlarına bakarız. Bu kuru anlarındır. Velâkin, anlar kırk karındaşlar... Karındaşları pek cesurdur. Ellerinden kız alma bir az müşküldür" dedi. Arslan Lala eyitdi: "Bakalım yâ nesib" dedi. Emirahur eydür: "İnşallah nasib olur. Velâkin, bu günler Nemçe kralı ile muharebesi vardır. Heman durmayup imdadına yetişin" dedi.

Şimdi, Arslan Lala bu kelâmı işidicek sabra mecali kalmayup oradan hazırlanup, emirahur yolu tarif edüp, bunlar yola revân oldular. Üç gün, beş gün derken varup Kırk Saçlı Muhayyer'in kalesini buldular. Amma, kalenin metaneti hiçbir yerde bulunmayup, etraf-ı erbaasında olan dıvarı asmâna ser çekmiş. Ve bu dıvar üzerinden dört araba yan yana gider idi, bu derece kaln...

Velhâsıl, bunlar üç dört saat kalenin etrafında dolanup bir dürlü içeri girmenin yolu yok. Ol zaman Arslan Lala eyitdi: "Şahım, siz bu mahalde bir az oturun. Ben bir kerre içeriye bakayım". Ol mahalde bir yüksek zemine çıkup, orda atını aşağı yukarı dizgin edüp bir kerre "yâ Kâdir" deyüp bir özengi urduğu gibi hemen at kuş misâli havaya kalkup bir de bakdı ki, kendisini kale derûnunda buldu. Heman atdan

inüp, iki tarafa bakarken ne bakarsın indiği saray kırk tabaka ve etraf-ı erbaası bütün cam ki, kırk kat camdır. Ne taraftan baksan güneş içinde. Başını kaldırıp yukarı bakmanın mümkünü yok. Çünkü, şemsi ihata etmiş parpar yanar. Bakan âdemin gözün alur idi. Hasbel-icab yukarı bakıldığı surette üç tarafına perde çeküp bir taraftan bakarlar idi. Velhâsılı vel- kelâm atını oraya çakup omuzunda olan güzü aşıya bıraktığı gibi güzün darbiyle ortalık bir kerre sarsulandı. Aşağı tabakadan bir koca karı, nedir bu kıyamet, deyüp heman taşra çıkar bakar ki, bir yiğit atını çakmış durur. Karşusuna varup sual eyledi. Arslan Lala eyitdi: “Canım koca nine, bu saray Kırk Saçlı Muhayyer’in sarayı mıdır?” dedi. Koca karı “beli” dedi. Arslan Lala eydür: “Canım valide, bir kerre kızı görsem” dedi. Koca karı: “ey oğul, ben kapusunda bunca vakıtdır karagol beklerim ve benden başka otuz dokuz yasakçı vardır. Her biri bir kapuya memurdur. Biz dahi göremeyiz” dedi.

Şimdi, Arslan koca karının yanına gelüp heman bir avuç altın verdi. Dedi: “Aman kadın nine, sen bilürsi” dedi. Şimdi, koca nine altunu gördüğü gibi: “Pek eyi evladım, siz azıcık durun” deyüp heman koca nine yukarı çıkup doğru Kırk Saçlı Muhayyer’in yanına vardı. Bir az dua kılup ifade eyledi. Kız eydür: “Var behey koca karı, sen mecnûn olmuşsun, var kendini okut. Ne münasebet ki, bu kale derununa âdem değil, belki uçan kuş girmesi mümkün değil” dedi. Şimdi koca nine yeminler edüp, ne ise kandırdı. Kız hemen kalkup, koca nine öne geçdi. Aşağı indiler. Gördüler ne bakarsın, mehâbetlü bir yiğit ki, güzelliği dahi ayın on dördü gibi... Subhânellâh el-Kâdir deyüp dururken şimdi, Arslan Lala dahi bir kerre nazar eyledi. Bakdı ki, bir bâlâ bülend melek-sima ki, arkasında bir kucak saç... Hüsnünü tarif mümkün değil. Az kaldı ki, aklı başından gideyazdı. Heman kendüye gayret gelüp, bir kerre dahi bakınca bu kerre kız gaip oldu.

Şimdi, Arslan Lala fikre varup düşünürken bir de koca nine geldi, eyitdi: “Ey yiğit, bu kızın kırk oğlan karındaşı vardır. Şimdi anlar çok muzdaribdir. Eğer imdatlarına yetişür isen bu kız sana nasib olur.” dedi. Meğer, Nemçe kırakı, kırk karındaşları muhasara edüp muharebeye beklerler idi. Arslan Lala eydür: “Koca nine anların olduğu mahalli bana tarif eyle” dedi. Şimdi, koca nine tarif edüp Arslan Lala dahi atına süvar olup kapudan taşra oldu. Vardı kırkları buldu. Selam verüp, cümlesi selâmın alup tâzîm-i tam ve tekrîm-i tam edüp cümlesi iltifat etdiler. Çünkü, Arslan Lala’yı o kıyafette gören “Kahraman-ı sâni”¹ der idi.

¹ *Kahraman-ı Sâni*: Katil lakabı ile anılan efsanevî bir kahramanın, halk arasında yaygın olarak adı “Kahraman Katil”dir. Arslan Lala’yı buna benzeterek “Kahraman-ı Sâni” ikinci “Kahraman” demek istiyor. Kahraman-Nâme için İslâm Ansiklopedisi cilt 6, s.88’e bakınız.

Şimdi, bunlar bir az muhabbetten sonra Arslan Lala bunların hallerine bakup eyitdi: “Biraderler, bu cemiyetin aslı nedir” deyüp sual eyledi. Anlar dahi küffârın galebesi, kendülerinin bîkes kaldıkların ifade edicek; Arslan Lala eydür: “Eğer bu ise inayet-i Hak ile iki saatlık lakırdı.”

Heman Arslan bir nâme yazup bir elçi tedarik etdiler. “Tez nâmeyi kırالا verüp cevabı” dedi. Şimdi, elçi varup kırالا nâmeyi verüp kırالا dahi açdı. Okudu ki, “Bu gün, bu saat bu diyardan çıkup gidesin, yohsa ve illâ nâm u nişanın yer ile yeksan ederim” deyüp nice zehir-nâk kelâmlar... Şimdi, kırالın aklı başından gidüp” eyvah, bu kelâm anların değildir. Biz şimdi bulduk hasmı” deyüp nâdim oldu. Amma, çarnâçar vüzerasını cem edüp “bu derdin çevresi” dedi. Şimdi, vüzeraya eydür: “Kırالın, bizde bu kadar asker var, sayende bir şey midir?” dediler. Bu mahalde kırالا yine bir gayret gelüp eydür: “Bu ana kadar bunlar muhasara olup aman, diyecek yerde bu cevabı göndersinler. Çabuk asker cem olsun. Şunların sarayını harap, kendülerin esir, kız karındaşını alup getirsinler” deyüp askerinin vâfîretine ve harbinin metânetine bakup mağrurâne cevap verüp, şimdi elçi gelüp bu cevabı haber verdi.

Arslan Lala eydür: “Hoş imdi” dedi. Heman kırık karındaşlar cümlesi Arslan Lala'nın ayağını bus edüp: “Aman, yâ Kahraman-ı zaman” dediler. Arslan Lala dahi eydür: “Allahü âlem el-sırru vel-hafiyattır” dedi. Şimdi, bunlar beyinlerinde müşavere edüp tertib üzere iken bir de baktılar, gördüler ki, ne bakarsın, yer gök bütün küffar askeriyle mâl â mâl, saflar keşide edüp âmâde...

Heman, bir taraftan Arslan Lala atına binüp, güzünü alup, tarafeynden hamle olmadın bir kerre atını küffar üzere salup, ateş deryasına daldı. Küffar içre bir velvele, bir gulguledir zâhir olup yirmi dört saat ki, bir duman, bir izdihamlık... Göz gözü görmez. Bir zamandan sonra Arslan Lala atını oynatarak çıktı.

Kırık karındaşlar Arslan Lala'yı göricek şükr-i firâvan ve hamdi Yezdan edüp dururken, gördüler ki, yanından bir âdem, ki gâh ilerü, gâh geri kalur... Meğer Nemçe kıralı imiş. Şimdi Arslan Lala gelüp heman kırıklar kucaklayup indirdiler. Arslan Lala eydür: “Ağalar, şu herif kıralıdır. Bu da sizin hissizenize düşdü” dedi. Heman cümlesi Arslan'ın ayaklarını öpüp bir mikdar teneffüsten sonra kıralı bile alup şehre avdet edüp kıralı dahi siyasete ismarlayup kendüleri mesrur şad-manlık ile

saraya varup höcre-i hasları olan mahalle inüp tekrar Arslan Lala'nın eteğini öpüp, buyurun dediler. Şimdi Arslan Lala eyitdi: "Ey biraderler, bana ruhsat verin, beğim vardır, anın yanına gideyim" dedi.

Kırk karındaşlar heman cümlesi yeminler edüp: "koyuvermeyiz, siz rahatınızda olun, biz alup getiririz" dediler. Arslan Lala bakdı, gördü ki, ellerinden kurtulma mümkün değil. bir tezkere yazup, şahın olduğu mahalli dahi tarif edüp, heman içlerinden birkaç danesi tezkereyi alup, süratle gidüp şahın eline verdiler.

Şah Sayda dahi bunların ceng ü cidallerine karşıdan seyredüp küfar-ı hâksarın canlarının hâke karıştığına dahi mesrur olup durur iken bir de tezkere gelüp, açup okudu. Meâl-i tezkere bu idi ki: "Benim efendim, sâye-i seniyyenizde Hak celle ve alâ hazretleri, istediğimizden ziyade ihsan edüp lehül-hamd-vel-minne şimdiki halde Kırk Saçlı Muhayyer'in sarayında ikamet üzere bulunup efendimin dahi teşriflerine muntazırı bulunduğumuzun beyanı..." deyüp hatm-i kelâm etmiş.

Şimdi kıssayı bu yüzden dahi agâh olup, kalkup atına süvar olup tezkere getüren ağalar dahi ilerü geçüp Şah Sayda gelmede olsun.

Şimdi beri tarafda büyük karındaşları Arslan Lala'ya eyitdi: "Eğer münasip ise beğimizi istikbal edelim, siz rahatda olun" dedi. Arslan Lala eydür "birlikde" deyüp heman bunlar atlarına binüp kaleden taşra oldular. Bir de karşı taraftan Şah Sayda dahi zuhur edüp heman beri taraftan atlarından inüp cümlesi selâmlayup şahın eteğini öpüp yine bindiler. Şimdi, kırk karındaşlar rıkâbda, Şah Sayda ile Arslan Lala yan yana... Arslan Lala eydür: "Efendim, bunlar kırk Saçlı Muhayyer'in karındaşlarıdır. Ve ilerüde görünen saraylarıdır" deyüp sarayın cesameti, kendülerinin iltifatı, velhâsıl Arslan Lala min evvel ilâ âhir cümlesini ifade ve ifham edüp, bunlar kale kapularından içerü dahil oldular. İki saat mikdarı gidüp saray kapusunu buldular.

Şimdi, kırk karındaşlar cümlesi inüp şahı, Arslan Lala'yı dahi indürüp, koltuklayup yukarı çıkardılar. Yedinci kat yukaruda höcre-i hasları olan odalarına götürüp, âli sadra geçüp karar kıldılar. Şimdi, kırk karındaşlar Şah'ın, Arslan Lala'nın eteğini öpüp anlar dahi oturup, şerbet ısmarlayup içdiler. Bir az muhabbet edüp bâdehû kalkup Kırk Saçlı Muhayyer'in yanına gitdiler. Kırk Saçlı Muhayyer dahi "Bu beliyyelerden emin olduk" deyüp şükrane iki rekât namaz kılup, sonra ol mahalde nevm galebe edüp bir mikdar uyumuş idi. Bir de karındaşları geldiği gibi

kalkdı, cümlesinin ellerini öpdü. Oturup bir az lâf u güzafdan sonra kız misafiriden sual eyledi. Anlar dahi şahın geldiğini ve Arslan'ın medh ü senâleriyle bir az tavsif edüp . . . Meğer kız nöbetçisi koca karıdan işitmiş idi. Şah Sayda'nın, Arslan Lala'nın bunlar aslını ve ne taraftan geldiklerini ve şahın padişah evlâdı olduğunu; kız karındaşlarına ifade edüp . . . Şimdi, bunlar dahi bildi ki, bunlar sahih kurb-ı sultan . . .

Badehû, kalkup cümlesi gidüp, taam tertib edüp, başka bir odaya sofraya kurup, sonra gidüp Şahı ve Arslan Lala'yı taama davet kılup, bir az taam etdiler. Sonra kahveleri içüp, bir az muhabbet edüp, derken Kırk Saçlı ne kadar zî-kıymet elbisesi var ise geyüp kuşanup, incü, mücevhere gark ve nûra müstağrak olup arkasında saç dahi bir kucak, rikâbında iki koca nine, arkada on kadar cariye ki, birbirinden ra'na, nâz u refâtâre gelüp, doğru Şah'ın elini öpüp sonra Arslan Lala'nın elini dahi öpüp "Safa geldiniz yiğitler, Allah sizden razı olsun" deyüp, taşra çıkup gitdi.

Aslan Lala bir de pencerenin camını açup gördü ki, yanında cariyeleri, her biri bir nazine değer. Yani mâlik olunur nesne değil. Hâsılı, bunlar dürlü şenlikler ve azîm ziyafetler ki, Lâ- yuadd ve lâ-yuhsâ . . . Bir eyyâm bu minvâl üzere zevk u safalar ve kale derûnunda, gerek taşrada bağ ve bahçe safaları ve havuz kenarında hûri misali sâzende cariyeler ve rakkaslar ki, cennet misali . . . Dürlü taam ve şaraplar . . . Vel-hâsıl uzatmayalım hikâyeyi, koparırız kıyameti . . .

Bunlar bir gün , beş gün derken günlerden bir gün kırk karındaşlar bir yere cem olup, kalkup kız karındaşlarının yanına gitdiler. Kız dahi bunları istikbal edüp, ellerini öpüp oturdular.

Şimdi, büyük karındaşları eyitdi: "Ey hemşire-i nazperverim, Allahın emri peygamberin kavli üzere bizim cümlemiz seni şehzade Şah Sayda'ya münasip gördük. Sen de bizi mahcup etme... Madem bu yiğitler sebep olup bu kadar beliyeden halâs olduk. Ve size dahi küfüv olup İnşallahu Taalâ sayelerinde rahat edersiz." deyüp bir az beyinlerinde mükâleme ve müşaverede olsunlar...

Şimdi, beri taraftan dahi dahi Şah Sayda, Arslan Lala'ya eyitdi: "Arslan Lala, bizim bu saraya duhûlümüz tam on beş gündür. Bunların bizi tevkiyinden muratları ne olacak? Yoksa bu kız bize nasib olmayacak ise cevap verseler, biz de başımızın çaresine bakalım." deyüp bir az kinâye laflar söyledi. Arslan Lala eydür: "Beğim, sabret, elbette bu kız

sana nasib olacaktır. İnşallah, ben sağ oldukça bu kızı size alırım, hiç çare imkânı yok” deyüp bunlar birbiriyle mücadelede iken bir de kırk karındaşlar cümlesi doğru gelüp, kapudan içerü girüp, selâm verüp, geçüp oturdular. Kahve gelüp içdiler. Muhabbeti bu yüzden açdılar. Büyük karındaşları kalkup şahın eteğini öpüp eyitdi: “Şahım, ruhsatınız olursa bir recam var!” dedi. Şah eydür: “Estağfurullah, buyurun” dedi. Şimdi büyük karındaşları eyitdi: “Bizim mâlen , canen gözümüzün nuru, gönlümüzün ferahı bir kız karındaşımız var, cümlemiz rızası üzere akde münasib gördük. Siz dahi red etmeyüp bu recamızı kabul buyurup bu bendelerini mahcub buyurmayasız” dedi.

Şimdi, Şah eyitdi: “Recanız başım üzere velâkin bizim memleketimiz buraya bu kadar konak mesafe-i baidde... Sonra karındaşınız râziye olmaz.” dedi. Kırk karındaşlar eyitdi: “Bizim karındaşımız bize mutidir. Bâ husus siz padişahzadesiniz. Ne münasebet ki sizin emrinizi tuğyan ede... Siz ne gûnâ rey buyurursanız cümleten razıyız.” dediler.

Şimdi, Şah Sayda dahi kabul etdikde, Arslan Lala heman kalkup eteğini öpüp sonra cümle karındaşlar dahi kalkdılar etek öpüp: “Efendim, mübarek olsun, Allah hüsn-i imtizac versün” deyüp dua kıldılar.

Şimdi, bu aralık Kırk Saçlı Muhayyer’in dahi casusu var idi. Bu kararı varup müjde kıldı. Kız casusa küllî ikram edüp heman kalkup kendi eliyle nikâh şerbeti tertib edüp gönderdi. Şerbeti dahi içüp andan sonra düğün cemiyetini meşgul olup...

Şimdi, kale burcu bârûlarında olan adalet sancakları küşâd ve kale dıvarları üzere nice zînet ile müzeyyen kılup haricde ve derûn-ı kalede ne kadar ahali-i iskân var ise cümlesini ziyafetler olunup, rûz ü şeb kâffe-i ahali beher yevm kırk elli yerde sofrâ aleddevam ... üzerinde misafir ve taam eksik değil... Bu minval üzere otuz beş gün olup, şimdi Şah’ın canı sıkıldı. Eyitdi: “Ey Arslan Lala, ne bitmez cemiyetleri var imiş” dedi. Arslan Lala eydür: “Efendim, beş günümüz kaldı, sabreyle” dedi. Çünkü, Şah’a bir gün bir yıl kadar gelür idi. Şimdi, Arslan Lala eydür: “Efendim, eğer isterseniz saray derununa bir teferrüc edelim” dedi. Şah dahi, münasib deyüp, kırk karındaşlardan birini yanlarına alup...

Şimdi, sen garaibi bu yüzden dinle... El -kıssa, Şah, Arslan Lala, önlerinde kırklardan birisi... Bunlar derûn-ı sarayda seyr ü temaşa ederlerken bir harab höcre önüne geldiler. Şimdi, kırk karındaşlar yan-

larında olan rehberleri, taam vakti tekarrüb etmiş diyerek, ilerü geçüp tez gidüp yemek tertib edecek.

Şimdi, Şah ile Arslan Lala harab höcrenin önünden geçerlerken Şah eyitdi: “Canım, bu oda böyle harab olmuş, niçin tamir etdirmezler” derken, bir de derûn-ı höcreden bir garib sada ki, “Sahib-i merhamet yok mu? Beni halâs ede” deyüp feryad eyler. Şimdi, Şah bu sadayı eşidüp “acaba, bu ne ola” deyüp, içeri girüp, Arslan Lala dahi girdi. Gördüler ki, bir herif odanın bir köşesinde... Önünde bir eski hasır perde çekmiş. Herif durmayup feryad u figan edüp yüzün ve gözün hâke sürüp: “Aman beğim, mübârek başın için” deyüp ağlar.

Şimdi, Şah eydür: “Bire âdem, bu oda harab, kapu baca yok. Boğazında zencir yok. Varup gitsene” dedi. Herif eydür: “Ah beğim, nasıl gideyim, parmağımdan bağıdır” dedi. Meğer, el parmağından birisi hasırın bir teli ile bend olunmuş. Bu, herifin tılsımı imiş. Şimdi, Şah, Arslan Lala'nın yüzüne bakdı. Arslan Lala dahi eyitdi: “Efendim, bu âdem tehi değildir. Biz buna el urmayalım” deyüp çıkup gidecekler...

Herifdir durmayup vire ağlar. Şimdi, Şah eydür: “Bu makûle herifin elinden ne gelür?” deyüp yine derûn-ı höcreye girüp, vardı, herifin parmağında olan hasır telini kırup “var git” deyince herifdir bir kuş olup paradak uçup gaip oldu.

Şimdi, bunlar bu hali görüp hayran ü lihan? .. Bir zamandan sonra hayifler edüp izhâr-ı nedâmet ve dûçar-ı felâketle neye uğradıklarını bildiler. Amma, çi-fâide merhametden maraz hasıl olurmuş, deyüp gitdiler. Şimdi, taam dahi hazır imiş. Kırk karındaşlar “Efendim, buyurun taama” dediler. Şimdi, sofraya cem olup yemede içmede... Amma, Arslan Lala ile Şah'da bir tutuluk izhar oldu. Büyük karındaşları eydür: “Efendim, bu muülâhazaya sebep bedir? Yoksa taamdan haz etmediniz?” dedi. Arslan Lala eydür: “Taam pek nefis, fakat bu gün bu misüllü bir garib nesne vuku buldu” deyüp mahbus herifin hikâyesini nakleydi Heman kırk karındaşlardan birisi gidüp kız karındaşlarına bakdı. Gördü ki, yerinde yeller eser. Gelüp işaretle ifade etledi.

Şimdi büyük karındaşlar eydür: “Ah efendim, keşke kaffe-i malımı zı helâk edeydiniz. O lâin herife el urmaydınız” deyüp eydür: “Bu yezit herife Âteş - Peri derler. Üç senedir Allah bizim başımıza musallat kılup, bu defa bir takrib ele geçirüp bu mahalde mahbus eyledik. Eğer helâkine çare olmuş olaydı helâk olunacaktı. Velâkin, helâki mümkün ol-

mayup zabtı tılsımı hasır ile zabt olunurdu. Ah ne çare, kız karındaşı-mız gitdi” deyüp cümlesinin per ü bâlleri şikest olup sofrada kaşık ellerinde kaldı. Meğer ol lâin Âbedî Âteş-Peri, kuş suretinde gelüp kızı alup gider imiş. Kırk karındaş üç sene kemâ-kâne bununla uğraş-dılar. Birkaç defa kızı getirüp yine halâs etdiler ise de bu kerre halâs mümkün değil, deyüp cevap verdiler.

Çün bu cevab Arslan Lala’ya nâ-hoş gelüp, bu mahalde ziyade cam sıkılıp eydür: “Biraderler, bana kırk gün ruhsat verin , tâ ki, ben bu kızı halâs etmedikçe rahat bulamam ve beğim size emanet. Eğer kırk gündün kızı halâs edemez isem beğimin boynunu urun” deyüp he-man o mahalden kalkup atına süvar olup yola revan oldu.

Üç gün, beş gün, bir ay derken bir gün yolu bir çöl ovaya uğradı. Bir de karşusundan bir güürdü zahir oldu. Şimdi, bir kerre dikkatle nazar edüp gördü ki, üç âdemdir. Üçü de cüce... Bunlar bir kıyamet, bir curcuna ki, yani birbirinin boğazını sıkacak derecelerde ... Bazı süratle seğirdüp, bazı kerre durup kavga ederler.

Şimdi, Arslan Lala bunların haline bakup kendü kendüye eydür:” Bu da bir garip temâşadır. Bakalım bunların derdi nedir?” deyüp heman atın başını çeküp durdu. Şimdi, bu âdemler geldiler, selâm verdiler. Arslan Lala dahi selâm alup eyitdi: “Bire âdemler, derdiniz nedir? Birbirin saçın ve sakalın yollarsız. Babanızın malını mı bölüşemediniz?” deyince şimdi, o âdemler: “Hay medet, biz kadıyı bulduk” deyüp heman üçü birden gelüp eyitdiler: “Canım efendim, sen bir kadıya benzer-sin. İn aşağı, bizim beynimize sulh eyle” deyüp Arslan Lala dahi bunda hikmet var, deyüp indi. Meğer, bunlar üç karındaş imiş. Babalarından bir post, bir külâh, bir kamçı kalmış. Beyinlerinde taksim edemeyüp, ka-dıya giderler imiş.

Şimdi, bunlar Arslan Lala’ya hallerini ifade edüp, Arslan Lala dahi postun, külâhın, kamçının marifetlerinden sual eyledi. Anlar dahi eydür: “Postun üzerinde iki rekât namaz kılarsan, külâhı geyince kimse görmez. Kamçıyı alup ne tarafa gidecek olursan, kamçıyı posta urduğun gibi, post uçup maksudun olan mahalle anide vâsıl eder” deyüp Arslan Lala’ya eyice tarif etdiler.

Şimdi, Arslan Lala eydür:” Kimyaya kavuşduk. Aman, şunlara bir dubara bulayım.’ deyüp bir az fikre vardı. Sonra eyitdi:” Ey biraderler, siz bana her vechle razı mısınız?” dedi. Anlar dahi “razıyız”

dediler. Heman, Arslan Lala eline bir taş alup eydür: “Bu taşa eyüce dikkat edin. Şimdi ben bu taşı atdığım gibi kangınız evvel alup götürür ise bu eşyalar cümlesi anımdır” deyüp, hazır olun dedi. Banlar üçü de paçaları toplayu âmâde oldular.

Şimdi, Arslan Lala, yâ Settar, deyüp elindeki taşı attı, ki taş gaip oldu. Bunlar dahi taşın arkası sıra var kuvvetin tabana verüp seğırtmede olsunlar. Heman-dem Arslan Lala postu serüp iki rekât namaz kılup; hayvanın terkisine gürzünü muhkem bend edüp Kırkların sarayına gönderdi. Kendüsü dahi külâhı başına geyüp, kamçıyı eline alup” Beni şu saat Âteş Peri'nin olduğu mahalle” deyüp kamçıyı posta urduğu gibi, post behava olup âniden bir mahalle indi.

Şimdi, Arslan Lala gözünü açup bakdı ki, zeyl-i cebeldir. Aşağı bakdı. Bir düz ova ki, hadd ü kenarı yok. Şimdi, Arslan iki tarafı temaşa ederken bir de bakdı ki, gördüğü, karşısında bir büyük mağara önünde Kırk Saçlı Muhayyer, hem gergef işler, hem ağlar Bir kerre dikkatle nazar edüp Kırk Saçlı Muhayyer'i can gözüyle seyr edüp, vâkı-i hal bütün dünya meddah olsa yine bu kıza medihden âciz kalurlar idi. Tenasüb-i âza ile muttasıf olup cemi hüsnünden fazla arkasında saç kucak almaz. Rûy-i arzda emsali olmayup hûri demeye şayeste idi.

Şimdi, Arslan Lala'nın bu mahalde sabra mecali kalmayup heman başından külâhı çıkarup kızın yanına varup isbat-ı vücut edicek, kızdır heman “vay karındaşım Arslan Lala” deyüp boğazına sarılıp gözlerinden yaş yerine kan akar idi. Bir az ağlaşup sonra kız kahve pişirüp içdiler. Ağalamadan geçdiler.

Şimdi, lafa ağaz edüp bu yüzden açdular. Şimdi, kız eydür: “Ey ömrümün varı birader, ser tacım, size ne oldu da bu mahalle böyle perişan hal arayup geldiniz? Karındaşlarım sizi zahmete koşdular” deyüp, bir az karındaşlarına sitemli laflar söyledi. Arslan Lala eydür: “Can biraderim hemşirem, bu hususda kabahat bizimdir. Bu yüzden çillemiz var imiş” deyüp, macerayı kâffesin hikâye edüp, bilhamdillâhi Taalâ cenab-ı Kâdir bu post ve külâhı ve kamçıyı halk edüp inşallah bu esbab ile bu vartadan dahi tahlis-i giriban ederiz” dedi.

Şimdi kıza postun, külâhın mârifetlerini dahi beyan eyledi. Kız bunu dahi eşidüp ferahnâk oldu. Şimdi, Arslan Lala, Âteş Peri sahhârın ahvalinden sual eyledi. Kız eydür:” Efendim, ne gunâ tarif edem. Saatta bin dürlü kıyafete girer. Benim yanıma geldiği vakit bir ihtiyar

âdem suretinde daima beni ikdam edüp fiil-i şeytaniyesini icra sıralarında ben dahi zehir filcanımı elime alup kendümü helâk ederim, dedikde vaz gelür idi.

Şimdi, Arslan Lala eydür: “Ey benim hemşire-i vâlâ güherim, bu ahşam geldiği gibi iltifat edüp bir ahsen sûret eyle... Ölümü nedendir bir eyüce sual edüp, kendünü dahi teslimiyet sûretinde gösterin. Mâdem, bu sahhar-ı mel’unun helâki tebeyyün olmadıkça bundan mümkün-i halâs olmaz” deyüp bu kavil üzere karar verdiler.! Çünkü, bu habisin elinden havada uçan kuş dahi kurtulamayup yer yüzünde taife-i cin âciz kalmışlardır.

Şafak ile gidüp güneş batdığı gibi yine mağaraya gelür imiş. Velhâsıl, bunlar bu minval üzere kavil edüp şimdi kız eydür: “Efendim, buyurun mağaranın içerüsüne, seyredin” deyüp, bunlar kalkup içerü girüp, şimdi Arslan Lala gördü ki, bir âlâ höcre, derunu serâpa kadife döşeli... İçerüden bir oda dahi açdular. Ol dahi hâkezâ nefis döşemeler... Sonra bir kapu dahi açdular. Gördüler, ne bakarsın, bir büyük kiler ki, koca küplerde yağ ve bal ve koca kûzevî pirinç ve un ki, mekülât, meşrûbat ile mâl âmâl...

Şimdi, Arslan Lala eydür: “Canım hemşire, bir aydır ben ağzama lokma koymadım. Bir az yemek hazırlasan da (yesek)”. Kızın dahi hayli vakıtdır karnı aç idi. Heman kalkup bir az tıam hazırlamada olsun, şimdi Arslan Lala derûn-i höcrede seyrederken köşede muzikalı bir saat gördü. Heman yanına varup saatın sanduğunu açup, anahdarı alup kuracak, bir de bakdı ki, bir kâğıt, mavi yazı ile hatt-i Süryânî... Arslan Lala dahi lisan-ı Süryânîce muarefesi var idi. Heman Kâğıda dikkatle nazar edüp bir tabak kâğıt üzere altı bend... Cümlesi sehirdir ki, Âteş Peri’nin her dürlü şeytanlığı anda mevcuttur. Hattâ, kendüsünün helâki dahil altıncı bendde beyan olunmuş ki, mağara kapusu haricinde bir söğüt ağacı ki, kapuya tahminen on adım miktarı olup, ol ağacın dört karış kadar ortasında kepçe gibi bir mahalli olup, o mahalli bıçak ile kesüp derûn-i ağaçda bir çift güvercin kuşu, ikisini birden tutup başlarını keserse Âteş Peri helâk olur, deyüp bu minval üzere beyan etmiş.

Heman, Arslan Lala gidüp kıza müjde eyledi. Kız dahi heman kalkup şükrâne iki rekât namaz kılup, badehû taamı hazır edüp, bunlar memnûnen, mesrûren bir taam etdiler ki, yani ömründe hiç bu kadar yemek yedikleri yoğidi. Bunlar taamdan fâriğ olup hamd-i Yezdan edüp, Hak celle ve alâ hazretlerinin inâyet ü ihsânına dair muhabbet edüp

dururlarken , çün ahşam olup Âbedi'nin gelmesi tekarrüp edüp, Arslan Lala eydür:" Yine siz kararımız vech üzere bir kerre ölümünü sual edin" dedi.

Derken bir inildi, bir gürlüdüdür zahir oldu ki, güya zemherinin şiddet-i şitâ fırtınası gibi... Kız eydür: "İşte, geliyor lâin Âbedi" deyüp... Arslan Lala hemen külâhı geyüp kendüyü ihfâ eyledi. Kız dahi tez döşeği serüp kendüye çeki düzen verüp durdu. Şimdi, Âteş Peri gelüp mağaranın önünde kızı gördüğü gibi, bir kere âh ettiği gibi ağzından ateş alevi direk misali dikilir idi. Zira kıza ol derece taaşşuku var idi ki, canını feda eder idi.

Şimdi, sehâre mel'un o bed sûreti tedbil edüp, heyet-i asliyesi üzere gelüp, kız dahi karşılayup "Vay efendim" deyüp izzet, ikram eyleyüp, hal-i hatırım sual eyledi. Şimdi, kızın bu etvârını görüp eydür: "Ah gönlümün ferahı, bu gün pek çok ikramınız (var), ne oldu size" dedi. Kız dahi eydür: "Bu gün gözüme pek güzel göründünüz. Bu gün sen benimsin, ben seninim" deyüp bir az şiveler (işveler) gösterdiği gibi, sar'ası tutmuş divâneler gibi bir aşağı, bir yukarı yuvarlanup, ağzı dört karış köpükler saçır idi. Güya kızın bu cevablarını gayet haz edüp ferahından nâşi ağzı sulanur idi. Velhâsıl, kalkup döşeğine oturup... Kız dahi vardı. Bir az lafdan sonra münasibini getürüp kız bunun ölümünü sual eyledi.

Şimdi, Âteş Peri bir kerre âh edüp eydür: "Efendim, niye lâzım böyle soğuk lakırdı? Zevkimize bakalım" dedi. Kız dahi musir olup "elbette söyle" dedi. Şimdi, Âteş Peri neylesün ve ne yapsun? "Bu kadar vakıtdır kızın iltifatına yenice nâil oldum ve benim tılsımım yalnız bir âdem kârı değildir" deyüp kendi kendüye bir az fikredüp sonra eydür:" Ey kendi efendim, şimdi ben sizin sözünüzü red etmem, tâki ölürsem de öleyim, deyüp eydür: "Şu karşıdaki söğüt ağacının dibinden dört karuş yukarusunda bir yavşak kepçe gibi bir mahalli vardır. O mahalli bir bıçak ile kesüp, ağacın içinde bir çift güvercin kuşu vardır. Anın ikisini birden alup başlarını koparabilür ise ben helâk olurum. Eğer, biri kaçar ise benim bir yanım tutmaz. Velâkin yine amelden kalmam. Eğer, ikisi de kaçar ise benim ölümüme gayri hiç çare olmaz" deyüp bir bir beyan edüp eydür: "Efendim, hatırımız hoş oldu mu?" deyüp, kız eydür: "Allah senden razı olsun" dedi. Şimdi, Âteş Peri eyitdi: "Gel, imdi efendim, sen de beni mesrur eyle" dedi. Kız eydür: "Canım Âteş Peri, bir şeye dahi merak etdim. Bu tılsımın aslı nedir ve ne

günâ olur?" dedi. Meğer kızın muradı vakit geçirme imiş. Bir az dipsiz laflar derken şafak sökdü. Heman Âteş Peri eydür: "Ah efendim, pek üzdün, işte vakit geldi" deyüp hazırlanmağa başladı. Kız eydür: "Canım, bu gün burada eğlenelim, benim yalnız ruhum sıkılıyor." dedi. Âteş Peri eydür: "Ah, canıma minnet amma, duramam" deyüp heman kalkup ol mahalden gaip oldu. Meğer sehâre mel'un o mahalde iken güneş doğsa erir, akar imiş.

Şimdi, kız Arslan Lala'ya tez müjdeler edüp, heman bunlar bir keskin bıçak tedarik edüp, doğru ağacın yanına varup, lâinin tarifi üzere kuşları tudup ellerine aldılar. Bir rüzgâr hasıl oldu. Amma, yerleri sarsalar idi. Kız eydür: "Sehâre mel'un geliyor" dedi. Bunlar ovoidan tarafa bakdılar, gördüler ki, ne bakarsın, yedi başlı dev suretinde bir geliş ki, yıldırım gibi... Heman kuşların başını tudup çekdikleri gibi, Âteş Peri o mahalde yatup aşağı yukarı yuvarlanur idi. Bir bed sada ile bağırıp kendüyü helâk edecek mahalde yine bunlar kuşların başını koyuverirler. Heman kalkup süratle seğirdir. Yine kuşların başını tudup çekerler. Heman bir toz dumandır ki, iki tarafa yuvarlandıkça güya zelzele olur idi. Bunlar bir vâfir böyle azap edüp sonra yanlarına yakın geldiği gibi Arslan Lala ile kız kuşların başını tudup kopardılar. Ol anda Âteş Peri'nin cesedi ateşe yanup canı cehenneme dahil oldu.

Şimdi, Arslan Lala, kız birer abdest alup, ikişer rekât namaz kılup, secede-i şükran ve hamd-i firâvanlar edüp tamam vakıtlar da otuz dokuzuncu gün idi. Ol gice orada âram edüp, ertesi günü postu, külâhı meydana koyup âdet-i kadîmi üzere namazı kıldıkdan sonra postun üzerine oturup, kamçıyı Arslan Lala eline alup "Neredesin, kırk karındaşların sarayı" deyüp kız ile beraber post üzerinde ber-hava olup, ol anda kendülerin saray içinde buldular. Garâib bunda... Ol kadar halk içinden kız gidüp doğru odasına girdi. Arslan Lala dahi varup, kırk karındaşlar cumhur olup, Şah Sayda ortalarında... Bunların geldiğini kimsenin haberi yoğ idi.

Meğer, kırkinci günü tekmil olup ol gün kırk karındaşlar bir yere cem olup Şah Sayda'nın boynunu uracaklar. Şimdi, Arslan Lala içerü girüp bunları gördü ki, kırkı da ellerinde kılıç, biçare Şahı araya alup, şimdi içlerinden birisi heman kılıcı uryan edüp, büyüklerinin emri ile uracak. Arslan Lala "ilişme" dedi. Heman kılıcı çekdi. Kendüsi dahi çekildi. Büyük karındaşları birisin dahi emreder. "Urun, bizim kavlimiz var idi" dedi. İçlerinden biri dahi çıkıp yine uracağı vakit, anı dahi "iliş-

me” deyüp ol dahi çekildi. Şimdi büyükleri gazaba gelüp eydür: “sizin yediğiniz ekmek haram olsun, bir çocuğun boynunu uramadınız” deyüp heman kılıcı çeküp uracağı vakıt “bire ilişme derim” deyüp Arslan Lala heman başından külâhı atup meydana çıktığı gibi cümle halk sükûta varup niye uğradıkların bilemediler.

Şimdi, derdmend Şahın levni dönüp, el ayak tutmaz, yani bir meyyit... Heman kırk karındaşlar tez bir döseğ serüp Şahı döseğe aldılar. Yüzüne gülab serpüp elin ve ayağın oğup dürlü mualeceler... Derken bir mikdar gözünü açdı. Amma, kırk yıllık hasta gibi... Şimdi, Arslan Lala Şahın eteğini öpüp müjde eyledi, Sonra kırk karındaşlar cümlesi gelüp Şah'ın eteğini öpüp andan Arslan Lala'nın dahi ayaklarını öpdüler. Reça ve niyaz edüp, cümlesi amana gelüp tekrar ayaklarına sarıldılar.

Sonra, Arslan Lala eydür: “Gidin kız karındaşınızı...” deyince cümlesi yine Arslan Lala'nın ayaklarını öpüp gitdiler. Kız karındaşlarını dahi sağ salim bulup, bunlar cümlesi kızın gözlerinden öpüp oturdular. Amma, şimdi bunlar Şah'ı bu derece tazıyk ve iz'aclarından gayet nâdim ve bu yüzden muzdarib olup elem-i ruhanî ile kendülcrinde bir mahzuniyet ârız oldu.

Şimdi, kız eydür: “Canım karındaşlarım, bu mahzuniyete bâci ne ola? Bu günler meserret günleri” deyüp bir az laflardan sonra oğlan karındaşları eydür: “Ey hemşire-i vâlâ güherimiz, hâl ü keyfiyet bu merkezdedir” diye Şah'dan dolayı hikâye edüp, şimdi kız bu cevabı işidicek heman kalkup doğru Şah'ın yanına vardı. Arslan Lala dahi Şah'ın yanında... İki yorgan örtmüş. Bir mikdar ter gelmiş idi. Kız dahi varup Şah'ın yüzünü açup gördü ki, ayın on dördü gibi... Yüzünden ter geldikçe, yani vakt-i seherde gül bağçesine girüp goncalar üzre çiğ düşmüş... Aynı idi. Şimdi, kız Şah'ın elini eline aldı. Şah dahi gözün açup gördü ki, kızdır... Bir kerre âh edüp: “İşde, beni karındaşların bu hale giriftâr etdi” deyüp... Şimdi, kız dahi yanmağa bahane arar idi. Bir firkat gelüp bu mahalde bir az karındaşlarına inkisar eyleyüp, bir az ağladı.

Arslan Lala dahi eydür: “Artık bu bizim tecellimizdir. Bunda kabahat bizimdir” deyüp bir az bunları teselli eyledi. Amma, Şah bu mahalde kendüsünü gaib etmiş idi. Velâkin, Kırk Saç Muhayyer'i gördüğü gibi yine aklı başına gelüp vücudu dahi sıhhat buldu. Şimdi eydür: “Canım karındaşım Arslan Lala, bana bir mikdar şorba...” dedi. Heman

kız kalkacak oldu... Şah eydür "Sen otur" dedi. Kız eydür "Efendim, ben kendi elimle pişürem" dedi. Arslan Lala dahi işaret eyledi, otur, dedi.

Şimdi, kız cariyenin birisin tarif edüp şorba ve yemek ısmarladı. Tez gidüp, tedarik edüp getürdüler. Şimdi, bunlar üçü de sofraya oturup yediler, içdiler. Amma, kırk karındaşların her birisi bir tarafa gidüp, eyvâh, neyle idik, deyüp döğünürler idi. Şimdi, kız bir az dahi eğlenüp Şah'dan ruhsat istedi. Kalkup odasına geldi. Karındaşları dahi gelüp kıza sual edüp, Şah'ın halinden, Arslan Lala'nın ahvalinden ... Kız dahi: "Aferin biraderler, o yiğitler bizim hayatımıza sebep oldular. Siz anların memâtına kasedtiniz." Bir az laflar söyledi. Amma, karındaşlarının ciğerine işledi. Bunların cümlesi sükûta varup vâfir fikrettiler. Bir az zamandan sonra büyük karındaşları eydür: "Ey hemşire-i âli kaderimiz, bu kıssaya sen sebep oldun, yine bunun çaresin sen bilürsün" deyüp reca eylediler. Çün, ahşam oldu.

Kırk Saçlı Muhayyer, bir az taam hazırlayup alup beraber gitdi. Şah'ın ellerin öpüp karındaşları için reca eyledi. Şahın dahi vücudu sıhhat bulmuş... Kızın recasını kabul edüp karındaşların dahi taama davet... Şimdi, bunların cümlesi gelüp usûl-i erkânı yerine getirüp birlikde taam edüp, iltifat-ı şahîye nâil oldular.

Şimdi, bunlar Arslan Lala'dan istizan edüp yine evvelki tarz üzere şenlikler edüp, üçüncü günü kız karındaşlarını Şaha yeniden nikâh edüp gerdek olacak gece Şah imtınan edüp, ben istemem, diyerek cevap verdi. Arslan Lala dahi eteğine kapanup reca edüp, aman efendim, ayıbdır, deyüp niyaz edegördü. Bir dürlü söz kâr etmez... Velhâsıl, ahşam oldu. Arslan Lala ber takrib, Şah'a reca edüp, Kırk Saçlı Muhayyer ile birlikde oldular. Amma, döşeğe yattığı vakıt, Şah kılıcın uryan edüp, kız ile kendi arasına koyup, kılıcın kınını dahi ayak ucuna koyup yatdı. Ve kızın elin eline değirmede. Bir mikdar uyudular. Sonra Şah kılıcı yokladı ki, kılıc kınındadır. Meğer Şah, Arslan Lala'dan şüphe eder ki, bu kadar vakıt kız ile birliktedir, elbette kıza yakın olmuşdur, der idi. Şimdi bildi ki, kız sâlimdir. Andan sonra bir az mülâabe ve muhabbet etdiler ise de cimâ nevinden bir şey vuku bulmayup, çün sabah oldu.

Hâsıl-ı meram, bunlar üç gün dahi misafir olup dördüncü günü kırk karındaşlardan müsaade isteyüp, kırk karındaşlar dahi kızın cehizi, gerek hediye olarak kırk cariyeye, kırk köle, kırk re's katır... Kızın zî-kıymet mallarından katırlara tahmil edüp kırk karındaşlar dahi cümlesi

atlarına süvar olup yola revan oldular. Ol gün ahşama kadar gidüp bir mahalde konak edüp ertesi günü kırk karındaşlar veda edüp, Şah ile Arslan Lala “kandesin, maskat-ı re’simiz” deyüp memnûnen ve mesrûren yola revan oldular.

Şimdi, bunlar iki ay, üç ay derken günlerden bir gün babası padişahın tahtgâhı olan şehre yakın geldiler. Oradan Şah Sayda, babası padişaha haber gönderdi. Çün, şehzadenin haberi padişaha vasıl olcak, heman padişah vezir, vüzerasını cem edüp, şenlikler tertib edüp, kâffe-i vükelâsını istikbale gönderüp, kendüsi dahi şehzadenin gelmesine muntazır oldu.

Şimdi, rical ü kibar alay-ı azim ile istikbal edüp Şah Sayda’yı alup getürdüler. Amma, padişah tarz-ı tavır edüp şehzadeden kızı almasını mülâhaza ederdi. Bunun üzerine üç beş gün geçüp, sonra padişah vezirini davet edüp, esna-yi kelâmda eydür: “Ah benim vezirim, Kırk Saçlı Muhayyer’i şehzadenin elinden alma nasıl olur. Bunun bir çaresi” dedi. Vezir eydür: “Padişahım, şehzadeden o kızı eyilik ile alamayız, meğer zor ile alına” dedi. Padişah eydür: “Ahşama davet edin, yemeği zehirleyin, helâk olsun” deyüp bu kavle karar etdiler.

Şimdi, vezir-i bed-fi’al, ahsen-i suretle varup Şah Sayda’nın eteğini öpüp, ahşama davet kılup kalkdı gitdi, tertibe meşgul oldu. Şimdi, Şah Sayda dahi “davete icabet lâzımdır” deyüp Arslan Lala ile birlikde gidüp Kırk Saçlı Muhayyer’i ifade eylediler. Kız dahi eydür “Gidin amma, yemeklerinde ibtidaki şorbada bir şey yokdur. Andan sonra kuzu dolması üzerinde zehir vardır. Al bu kediyi kürkün altına... İbtidaki lokmayı bu kediye ver” deyüp eyüce talim eyledi.

Şimdi, Şah ile Arslan Lala gidüp vezirin sarayına dahil oldular. Şimdi, vezir, vüzera istikbal edüp Şah Sayda geçüp, âli sadra karar kılup, bir az muhabbetden sonra taam gelüp, şorbadan bî-pervâ ekledüp, bâdehû, kuzu geldi. Heman şah bir lokma alup, ağzına etmek alup, eti dahi kediye verdi. Bir lokma dahi almağa vakit kalmayup, kedi bu mahalde hayatı tekmiil eyledi. Sonra yine başka dürlü yemekler gelüp anlardan yiyüp içdiler.

Bâdehû, kelâmı açdılar. Amma, meclisde üç âdemde bir telaş var idi ki, anlar dikkatle Şah’ın yüzüne nazar ederler idi. Ki, bakalım, zehir ne vakit tesir eder, derler idi. Şimdi, Şah iki saat mikdarı eğlenüp, bâ-

dehû kalkup sarayına geldi. Ve Kırk Saçlı Muhayyer'e vuku-i hali ifade eyledi.

Şimdi, meclisde olan bâdi-i muazzeb üçler, biri vezir ki, davet sahibi, birisi serasker, biri dahi sadr-ı esbak...

Şimdi, bunlar varup huzur-ı padişaha ifade etdiler. Padişah dahi eydür: "Bilü anlar, zehir kâr etmez. Başka dürlü bir ilâç gerek" deyüp durdu. Şimdi, serasker eydür: "Padişahım, bu gün ben bir davet edeyim. Ve oturacağı odanın kapu eşiğinden üç tahta kaldırup, aşağı iki cellat birağayım. Düştüğü anda bilâ aman, helâk olsun" dedi. Bunu dahi makul görüp, işbu kavle karar etdiler.

Şimdi, serasker gidüp Şah'ın ellerini öpüp, ahşama davet edüp, Şah dahi nola, baş üstüne, dedi. Serasker dahi gidüp hazırlanmada olsun... Şimdi, Şah Sayda, Arslan Lala ile beraber gidüp Kırk Saçlı Muhayyer'e ifade etdiler. Kız dahi eydür: "Bunun taamını yeyin, fakat bu kelbi beraber götürüp oturacağınız oda kapusuna vardığımız gibi, kelb sizden ileri gider. Kapunun eşiğinden atlar. Siz dahi kelbin izine basın" deyüp vuku-i hali ifade eyledi.

Çün, ahşam olup Şah'la Arslan Lala, kelbi dahi alup gitdiler. Vezir, vüzera dahi fi'l-i şeytanatların icra edüp muntazırlar idi. Şimdi bunlar istikbal edüp aşırı ta'zim ile Şahı alup, mezkûr odaya götürüp "Buyurun şahım" dediler. Heman kelb bu mahalde Şah'ın önüne geçüp, kapunun eşiğine basup oda içre sıçradı, döndü, kelb Şah'a bakdı. Şah dahi atlayup, Arslan Lala da girdi. Bunlar geçüp âli sadra karar kılup...

Şimdi, kelb Arslan Lala ile Şahın arasına geçüp yatdı. Velhasıl bâdel- mekülât vel- meşrûbat... Şah yine o mahalden dahi avdet edüp... Şimdi, herifler şaşup âr deryasına düştüler. Bir az fikredüp dururken içlerinden birisi eydür: "Eğer, padişah ölür de şehzade kalursa bizim halimiz neye müncer olur. Biz bu hususdan istifa edüp yakayı kurtarmanın çaresia bakalım. Yohsa Şah Sayda bizim her işimize âgâh oldu. Encem fenaya netice verir" deyüp fikrederken... Şimdi, seraskerine de bir oğlan evladı olup mukaddema Şah Sayd'ın o refiki idi. Bu cemizetin aslını haber alup, şehzade ile görüşeyim, fehvasınca gelüp odadan içerü girdiği gibi derdmend çocuk boş yere basup, haydi aşağı gitdi. Çün, cellatlar dahi tenbihli idi. Heman inerken seraskerin oğlunun başını kesüp, tez yukarı müjde etdiler. Şimdi, vezirlerin aklı başına gelüp, heman kalkup aşağı inüp gördüler ki, serasker paşanın oğludur.

Şimdi, bunlar niye uğradığın bilemeyüp o mahalde mest-i medhuş lâ-ya'kıl kaldılar. Bir zamandan sonra babası ah edüp ciğer paresi evladı için saçını, sakalını yolar idi. Amma, çi-faide, el için kuyu kazma, kendin düşersin fehvasınca... Bu yüzden kendülerine vâfir nedâmet izhar olup, bir zamandan sonra bunlar bin belâ ile gidüp, bu kıssayı padişaha ifade edüp, kendüleri dahi istifa edüp durdular.

Şimdi, padişah eydür: "Ya bu derdin çaresi" dedi. Anlar dahi sü-kût etdiler. Şimdi, padişah gazaba gelüp, bunları siyasete emredüp, tez ricâl-i kibârın cem edüp diğerlerini nasbetdi.

Bunun üzere birkaç gün geçüp, günlerden bir gün yine padişahın cünûnu cûş edüp vezir, vüzerasın davet edüp, kaziyeyi ifade edüp "buna bir ilâc" dedi. Şimdi, kibardan biri eydür: "Padişahım, siz eyü satranç bilürsüz. Şehzadeyi davet edüp, boynuna urmağa oynarsınız. O size cesaret edemez. Siz anın boynunu urursunuz. Ve illâ başka dürlü çare bulunmaz" deyüp cevap verdi. Çünkü, padişah satranç oyununda yektâ olup bunun fevkında kimse yoğidi. Cün, bu sözü cümlesi makul görüp heman dem padişah şehzadeye davetçi gönderdi. Şehzade dahi, pek eyi, deyüp, padişah akşama muntazır oldu.

Şimdi, Şah Sayda, Arslan Lala kalkup Kırk Saçlı Muhayyer'e ifade etdiler. Kız eydür: "Bu gün baban seninle satranç oynayup ve seni katledecek. İbtida bir oyun yen. Sonra bir dahi yap. Üçüncüde bir oyun ver. Eğer, katil sıralarında bulunur ise sen anın boynunu ur" deyüp tenbih eyledi.

Cün, ahşam olup Şah ile Arslan Lala kılıcların takup vardılar. Babası dahi kıyam edüp "Buyurun evlatlarım" deyüp heman bunlar padişahın eteğini öpüp, oturdular. Taam gelüp yediler. Bâdehû, bir az muhabbetden sonra padişah eydür: "Evladım, isterseniz santraç götürsünler, bir az eğlenelim" dedi. Şehzade eydür: "Emredersiniz". Şimdi padişah emredüp, santraç tahtasını meydana koyup, bunlar oyuna başladılar. Arslan Lala dahi sandalye alup oturdu. Seyreder idi. Şimdi, şehzade al bunu, ver şunu, derken babası padişahı yendi. Yine başladılar. Derken iki oldu.

Şimdi, padişahın canı sıkılıp, bir dahi, dedi. Şimdi şehzade, bakalım ne yapar, deyüp bir oyun verdi. Şimdi, oyun padişaha teveccüh ettiği gibi, heman kılıcın eline alup, fırsat ganimetdir, deyüp oğlunun boynunu uracak... Arslan Lala dahi kılıcı çeküp heman hem padişahın başın kesdi.

Bâdehû, Şah Sayda ne kadar vezir, vüzerası var ise kâffesini kılıç-dan geçüp, sonra Şah Sayda müstakil padişah olup, andan sonra kırk karındaşlara nâme yazup göndürdü. Şimdi, bunların her birisin birer vezaret verüp, bir eyyâmdan sonra âlâ bir cemiyet ki, hiç emsali cihanda görülmüş değil, belki işidilmemiş... Kırk gün, kırk gece düğün yapup kâffe-i ahali-i beldeye atiyeler ihsan edüp Kırk Saçlı Muhayyer'i kendüye, Arslan Lala'yı dahi babasının cariyelerinden birisine ve kırk karındaşların cümlesine başka başka birer daire ve birer cariye ihsan edüp âdil adâlet ile öyle bir padişah-ı muallâ penah oldu ki, tabirinde lisan âciz kalur idi. Âhir bu dahi terk-i saltanat-ı fâni edüp gitdi.

HIKÂYE-İ GARİBE

Bir âvanda bir beldeye bir zat olup gayetle zengin, fukaraya ve miskine de inayeti, ihsanı çok ve mekûlât, meşrubâtı mebzul ve Hak celle ve alâ hazretleri bu zatı ol derece mal ihsan etmiş ki, malının hesabı değil, belki yılda verdiği zekât ve tasaddukun hesabı kabil-i tâdat değil idi.

Bu zatın bir dairesi var idi. Mahsus fukara ve misafir için. Beher yevm elli altmış yere sofrası kurulup bu kadar halk gelüp anda yiyüp içüp giderler idi. Her sofrada beş altı âdem hademesi var idi. Ve kendüsi dahi her sofraya başına dolaşup misafirin hal ve hatırın sual idüp duaların celb iderdi.

Günlerden bir gün hatırına hutur etti ki, halkdan uzlet, mahfi bir mahalde bekaye-i ömrünü ibadet ile geçüre. Bir gün şehir haricinde bir tenha yerde bir ibadetgâh bina idüp ve dairesi hademesine dahi misafirlerin it'am ve işrabları için tenbih ve te'kitler idüp kendisi dahi leyl ü nehar mahall-i mezkûrda ibâdat, tâat ile imrar-ı rûz u şeb etmede...

Bir gece bir karışık vâkıa görüp ertesi günü kendüye bir lem'i rûhanî ârız oldu. Acaba bunun aslı ne ola, deyüp fikr eder. Bir de öğleyin vakti olup kalkup teccid-i vuzû idüp dört rekât öğlen namazının sünnet-i şerifin edâ idüp badehû farza durdu. Heman sağ yanından bir nidâ geldi ki: "Yâ kulum, sana bir musibet halk edeceğim, gençliğinde mi istersin, ihtiyarlıkta mı?" dedi.

Şimdi bu zat cevaba kâdir olamayup sükût eyledi. Badehû yine tekbir alup farza edâ idüp badehû iki rekât sünnet-i seniye'yi dabi edâ-

dan sonra kalkup şehre gelüp doğru haremine gidüp, bir sâliha zevcesi var idi. Bu ahvali hikâye eyledi. Bu hatun dahi eydür: “Ey benim ehlim, inşallah hakkımızda hayırlıdır. Eğer yarın yine vuku bulur ise siz, den ki, Yâ Rab, ihtiyarlığında belki tahammül edemeyüp âsi günahkâr oluram. Gençliğimde ver Yâ Rab, dersiniz” dedi.

Şimdi, bu zat yine kalkup o mahalle gidüp, derken ahşam oldu. Bâdehû sabah, velhâsl yine öğleyin namazı farzına kamet idüp tekbir alacağı vakıt bu nidâ zuhur etti. Heman-dem aklını başına cem idüp eydür: “Yâ Rabbül’âlemîn, ihtiyarlığında tahammül idemem. Gençliğimde ver, Yâ Rab” deyüp secdeye vardı. Sonra kalkup namaza edâ idüp tesbih duası ider iken bir âdem gelüp eydür: “Yâ kişi, dairen, konağın bütün yanup harap oldu” dedi. Zat dahi, elhamdülillah şükür, dedi.

Derken çiftlik kâhyası gelüp eydür: “Çiftlikde olan hasılât bütün deryaya akdı, bir habbe kalmadı” deyüp ol dahi gitti. Sonra koyun çobanı gelüp hakezâ, sairleri hakezâ derken evrad u ezkârı teknil olup havâdis-i beliyeler dahi hitam (buldu).

Çün bir saat beyninde mal, emlâk külliyyen mahv olup habbe-i vâhidesi kalmamış idi. Şimdi bu zat, sabr-el- nişad, kalkup şehre vardı. Bakdı ki, konağı ittisalinde olan evlerin dıvarı bile kararmamış. Kendi dairesi bir büyük sahra emsali olup esas bina dahi yanmış. “Lâ yes’el amma yağfel” deyüp yanında olan âdemleri sual etti. Bizim ayal, evlâd ne tarafta, deyüp, meğer komşuluktan bir ev tedarik idüp o mahalle almışlar idi.

Heman eyittiler, buyurun buraya, deyüp evin kapusun gösterdiler. Ol zat dahi dakk-ı bâb idüp içerü girdi. Heman zevcesi hatun gelüp ellerin öpüp oturdular. Çün bu zatın iki oğlan evlâdı var idi. Biri beş yaşında, birisi yedisinde idi.

Şimdi, bunlara komşuları ahşam, sabah birer tabla yemek tâyin idüp yerler, içerler. Bir gün ol zat-ı fakir-el- hal seyyah-ı âlem itmeğe niyyet idüp bir gün eydür: “Ey zevcem, bu âna kadar ben de senden hoşnut ve razıyem, Allah senden razı olsun. Bana ruhsat ver, sen de bir ere var, nefesine nikâh eyle. Ne yapalım takdir-i Hüdâ böyle imiş” dedi.

Şimdi zevcesi hâtûne eydür: “Her vechile Allahın emrine razıyem. Senin aç kaldığın yerde ben de aç kaluram ve illâ ben senden fâriğ olmazam, tâ ki ruhu teslim etmedikçe” deyüp ağlar idi. Şimdi bu zat bir az

fikr edüp kendüye eydür: “E'r-rızku Alellah” deyüp heman bunlar çocukları kucaklarına alup mütevekkilâ çıkup yola revan oldular.

Şimdi, bunlar üç gün, beş gün derken günlerden bir gün bir nehir kenarına gelüp öte tarafa geçecekler. Velâkin, geçmesi bir az müşkil. Şimdi, ol zat eydür: “Ben sizi birer birer geçireyim, sabr edin” deyüp çocuğun birin arkasına alup eûzü besmele ile suyun içine girüp “Allah Allah” derken orta yerine vardığı gibi babasının ayağı taşa dolaşup çocuk arkasından düşdüğü gibi su alup gaib oldu. Şimdi biçare âdem yine geriye dönüp geldi. Çün karısı dahi karşudan bakar idi. “Ay âdem, başımız sağ olsun” deyüp öbür çocuğu dahi alup ol dahi bi ‘aynihi gidüp şimdi kaldılar bir karı, bir koca...

Bunlar dahi “tevekkeltü ‘ale’llah” deyüp karısını dahi arkasına alup sağ salim karşı tarafa ubûr idüp ora yine tuttular yola... Amma, ne tarafa gideceklerin kendüleri de bilmezler idi. Bir gün, beş gün derken bir köye dahil olup köy kâhyasının odasına misafir olup, haremi dahi kâhyanın evine gönderdi. (Köyün) kâhyası dahi bir hânedan bir âdem idi.

Şimdi bu fakir, kâhyanın odasında birkaç gün misafir olup, bir (gün) kâhya sual eyledi: “Ne taraftan gelürsünüz? Ve ne hizmetiniz var” dedi. Şimdi bu zat eydür: “Diyar garibiyüz, nasip ararız” dedi. Meğer ol gün bu köyün bir sığır çobanı var idi. Fevt olup bu misafiri teklif eylediler. Misafir dahi razı olup köyden bir ev tedarik idüp bir iki dane hasır ve bir az yağ, un, bürger (bulgur) ve tarhana... Bunlar köycek beyinlerinde cem ve terakim idüp misafire ol eve nakil ettirdiler. Ve sığırın dahi teslim idüp “gel çoban Mehmed Dayı, git Mehmed Dayı” derken bunlar bu minval üzere üç beş aylar eğlenüp, günlerden bir gün kâhyanın odasına bir tatar ağası gelüp, ol gice misafir olup, ferdası günü gidecek...

Şimdi bu tatar ağasının arkasında esvabı kirlenüp yıkatmak istedi. Ve kâhyanın hizmetçisine sual eyledi ki: “Bir temizce câmeşür yıkar olsa da bizim câmeşürları virsek” dedi. Hizmetçi dahi, pek eyi, deyü esvabı alup Çoban Mehmed Dayı’nın haremine götür-verdi. Hâtûn dahi kalkup esvabı temiz yıkayup kuruttu. Boğçasına koyup hazır eyledi. Bir hizmetçi birkaç guruş para ile gelüp esvabı aldı. Ücretini virüp götürüp tatar ağasına teslim eyledi.

Şimdi tatar boğcaya açup câmeşüre nazar etti ki, temiz yıkanup dürülmüş ki, artık tatar ağası pesend idüp eydür: “Ben bu kadar vakt

dâr-ı diyar dolaşdım. Bu misüllü temiz esvab yıkayan görmedim” deyüp heman üzerinde başında olan câmeşûrları dahi çıkarup hidmetciye virdi ve eyitti: “Bunları dahi yıkayup bu ahşama hazır etsün” deyüp tenbih etti.

Şimdi hizmetci götürüp bunları dahi virüp ve tenbih eyledi. Fakire kadın ne yapsun? Kalkup tez anları dahi yıkayup serdi. Çün ahşam tatar ağası hidmetciyle beraber gidüp hâtûnun kapısına vardılar. Dak edüp fakire kapuya gelüp bakdı ki, hidmetcidir. Heman gidüp esvabı toplayup getürecek. Meğer, tatar ağası kapunun aralığından bakup gördü ki, hasnâ bir hâtündür. Heman içerü girüp kadını alacak yerde bakdı ki, bir âdem namaz kılar. Heman ol âdemi dutup, muhkem bağlayup karıyı aldığı gibi doğru odaya gelüp eşyasın hazırlayup hayvanını binüp, fakire kadına dahi alup çukup gitti.

Meğer bu mahalde hidmetciyi bir mahalle savup, hidmetci odaya gelüp gördü ki, ne tatar var, ne kimse... Hidmetci dahi bırağup kendi evine gitti. Şimdi bakalım Çoban Mehmed Dayı ne yapar... Çünkü, biçare Mehmed Dayı ahşam evine gelüp gördü ki, esvab serilmiş durur. Karısına sual etti: “Bu esvablar... Karısı dahi nakl eyledi. Şimdi bunlar bir az taam edüp oturdular. Derken yatsu namazının vakti olup Mehmed Dayı kalkup namaza durdu. Bu hengâm dahi zuhur idüp, velhâsıl kazaya rıza, deyüp derdmend Mehmed Dayı bu mahalde el ayak bağlı kaldı.

Şimdi bu taraftan köyün hayvanatı cem olup ol gün öğlene kadar bakdılar, çoban yok... Hayvanlar orda burda gezüp yine mahallerine gittiler. Ertesi günü hâkezâ... Üçüncü gün köylüler kâhyanın odasına cem olup vuku-ı hali ifade ettiler. Kâhya dahi tez bir âdem gönderüp Çoban Mehmed Dayı'ya bakdılar. Gördüler ki, hal başka dürlü... Çabuk gelüp kâhyaya haber virdiler. Kâhya dahi gidüp gördü ki, Mehmed Dayı'nın eli ayağı bağlı... Üç gündür aç ve susuz... Biçare söylenmeğe mecali yok... Heman eli ayağı bağını çözüp tez bir şorba bişürüp derdmend Mehmed Dayı'ya içirdiler. Bir zamandan sonra aklı başına gelüp gözün açdı.

Şimdi kâhya kıssanın aslını sual edüp, Mehmed Dayı dahi ifade eyledi. Bildiler ki, tatar ağası karıyı alup kaçmış. Eyvah, deyüp derdmend Mehmed Dayı'ya acıdılar. Amma, ne çare, elden ne gelür? Hülâsa-i kelâm, birkaç günden sonra Mehmed Dayı kâhyadan ruhsat isteyüp

başka diyara gitmek istedi. Köylüler dahi eyittiler: "Gel, sana bir kız verelim, yine burda eğlen, biz senden hazzettik." diye gördüler. Bir dürlü söz kâr etmedi.

Velhâsıl, Mehmed Dayı bu felâketle yola revan olup, sefil sergerdan, nâle figan derken günlerden bir gün Mehmed Dayı'nın yolu bir şehre uğrayıp bu şehirde bir mikdar eğlenme murad eyledi.

Şimdi, derdmend Mehmed Dayı çarşu, pazar gezerken önüne bir büyük kapu rast geldi. Meğer o beldenin valisi sarayı imiş. Bakalım, bize bir nasib var mı, deyüp heman kapudan içerü girüp iki tarafına nazar ederken bir gördü ki, seyisler ahurıdır. Heman içerü girüp selâm verdi. Seyisler dahi "buyurun ağa baba" dediler. Mehmed Dayı dahi geçüp oturdu. Kahve virdiler, içdi. Bir az eğlenüp, derken yemek vakti imiş. Yemek çıkup yediler.

Badehû, Mehmed Dayı eydür: "Evladların, diyar garibi fakirem. Bana bir hizmet gösterin, boğazım tokluğuna size hizmet idem. Ben medâr-ı maaş bir şey istemem" dedi.

Şimdi, seyislerin canına minnet idi, böyle bir âdem ararlar idi. Eyittiler: "Baş üstüne baba, nola eğlen" dediler. Bir yer gösterüp, altına bir hasır virdiler.

Şimdi, Mehmed Dayı o mahalde karar idüp ahşam sabah ahurdan taşra gübre çıkarup kurudup yine içerü getirüp, bazı atların altına süpürüp, su ve saman virir.

Bu minval üzere iki üç ay mürür idüp Müşir Paşa mirahura çağırıp, bu fakirin orda eğlenmesini ve ne makule âdem ve hidmettedir, sual eyledi. Mirahur dahi bu âdemin haline vâkıf idi. Bazı kendi odasına celb idüp, Hal hatırın sual idüp duasın alur idi. Ve pek sever idi. Meğer paşa gözedir imiş. Bir müslüman fakir daima abdest alup beş vakıt cemaatla devam ider. Paşa dahi gayet hazz iderdi.

Şimdi, mirahur paşanın eteğine öpüp bu fakirin ahvalini ifade ve beyan eyledi. Paşa dahi merhamet idüp, elli guruş maaş tahsis idüp ve riayet itmeleriçün tenbih buyurdu.

Şimdi, bu minval üzere bir eyyam gidüp, derken seyis başı fevt olup, Mirahur, Mehmed Dayı'ya ahura reis nasb etti. Üç yüz guruş maaş ile...

Mehmed Dayı seyis başı olup ay başı maaşa aldığı gibi elli guruşuna alup, iki yüz ellisini fukaraya tasadduk ider idi. Gel zaman, git zaman

derken bir gün Mirahur dahi vefat idüp Paşa Mehmed Dayı'ya müstakil mirahur idüp, şimdi Mehmed Ağa olup, üç bin maaş alup seyislere ve fukaraya verirdi.

Şimdi, Mirahur Mehmed Ağa, cümle indinde meşhur ve fukaraya ihsanı mebzul olup cemi nâsın hüsn-i teveccühleri çok... Paşa dahi pek mahzuz idi. Bir eyyam da böyle gidüp günlerden bir gün paşanın kethudası vefat idüp Mirahur Ağa'ya Paşa kendüye kethuda nasb idüp, velhasıl Kethudabey olup, mürur-ı eyyam ile Paşa dahi dâr-ı bekaya rihlet idüp; ahali-i belde ve aza-yi mecâlis hüsn-i tedbirleri ile bilcümle bir mazhar tertib idüp Kethuda-yi Müşiri Mehmed Bey uhdesine rütbe-i vezaret teveccühle bu belde-i azime müşir nasb ve tayin ferman-ı âlisi çifte tatarlar saray kapusunda içerü, doğru Mehmed Beyin odasına dayandılar.

Şimdi, Mehmed Bey, aza-yi meclis ve vücûh-i belde cümlesi meclise celb idüp ferman-ı âliye feth ve kıraatten sonra cümlesi âyan-ı melmeket Mehmed Beyin eteğine öpüp "Allah mübarek eylesün" (dediler). Herkes mahalline gitdiler.

Şimdi, Mehmed Paşa, merhum paşanın dairesin ve etbâim evvelkinden ziyade itibar idüp maaşlarının dahi zammiyle her birisine birer hademe hizmete memur idüp, nice eyyâm sayesinde fukara ve ahali-i belde istirahat idüp, her bir şeyi yoluna koyup, kendüsi şehir haricinde dört yol ağzında bir köşk bina itdirüp o mahalde bazı ibâdat, tâat, bazı mürur u ubura seyr ü temaşa....

Derken günlerden bir gün bir tatar gelüp saraya indi. Bir çubuk, bir kahveden sonra tatar paşanın mektubuna verecek... Kethuda Bey tatarın yanına adam koyup Paşa'ya gönderdi. Paşa dahi Tatarı ikram idüp, oturdup kahve ısmarladı. Badehû, Tatarı sual eyledi: "Bu yaşına kadar kaç memleket dolaşdın? Ve ne kadar tatarlığın vardır? Ve kangı diyar eyüdür?" deyüp sual etti.

Tatar dahi gezdiği yerleri, gördüğü acayip ve garâip şeyleri hikâye idüp bir az eğlendiler. Sonra Paşa yemek emr idüp... Şimdi, taam gelüp yiyüp içdiler. Sonra Tatar ruhsat isteyüp gitme murad eyledi. Paşa dahi eydür: "Âdem, daha erken, gel bakalım" deyüp yine oturdular. Bir az lakırdıdan sonra Paşa, dama tahtasın ısmarlayup Tatar ile oyuna meşgul oldular. Bir vakit dahi eğlenüp, Tatar yine gitme murad idüp, Paşa müsaade etmedi.

Şimdi, Tatar eydür: “Aman efendim, haremim cariyeniz ve sair eşyalarım taşrada yalnızdır.” dedi. Paşa dahi emr eyledi. Hazinadar ile mühürdar tez on beş zabtiye alup gitsünler, Tatar Ağası'nın harem çadırına vesair eşyasının dahi muhafazına görüp gözede, deyüp tenbih ve tekitler idüp, yine Tatar Ağası ile Paşa oyuna meşgul oldular. Amma, Tatar'ın akli, fikri karıda olup pek çok alakası var idi.

Şimdi, Paşa'nın hazinedarı mühürdar ile bu kadar zabtiye alup gitiler, vardılar çadıra... Zabtiyeleri etrafa tertib idüp Paşa'nın emri üzere kendüleri dahi çadır kapusunun önüne karar etti. Şimdi, bunlar aşağı yukarı lakırdı... Derken saat altı yedi suları olup mühürdar eyitti: “Birader, bu gice bize uyku yokdur. Bari bir hikâye söyle,” dedi. Hazinedar eydür: “Birader, bir mesel söyleyim, dinle” deyüp, bunlar çubukları tazeleyüp kahve cezvesini sürdüler.

Şimdi, derdmend kadın çadırda kendi çocukları aklına gelüp derunundan “ah” deyüp göğsünü geçirür idi. Bakalım bu yiğitler ne söyler, deyüp kapuya yakın oturup perdenin arkasından dinler idi.

Şimdi, Hazinedar, Mühürdar kahvelerin içüp, muhabbet dahi bu yüzden açdılar. Hazinedar eyitti: “Benim babam filan memlekette hânedan olup ve babamda olan mal, devlet kimsede yok imiş. Nihayet-ülkelâm, dairemize kazaen ateş zuhur idüp bütün mal, emlâki ihrak... Kendüsi dahi valideye alup, bir küçük karındaşım dahi var idi. Bize de alup, terk-i diyar idüp, derken bir çaya geldik. Babam valide ile öbür çocuğa çayın kenarında bırağup beni arkasına alup öte tarafa geçürecek yerde babam çaya düşüp beni çay aldı, götürdü. Fakat, Allah yapacak... Bir kayıkçı rast gelüp heman beni çıkarup götürdü. Ben de ol vakıt yedi yaşında idim. Yedi sekiz sene ol kayıkçıya hizmet edüp, hülâsa-i meram bu diyara gelüp merhum paşaya intisab edüp el'an buralarda nasibimizi toplarız” dedi.

Amma, çadır içinde derdmend kadın bu hikâyeleri işitdikçe gözlelerinden yaş yerine kan akardı. Şimdi, Mühürdar bu hikâye-i garibeleri fikr idüp eydür: “Acayip birader, aynı benim dahi bunun gibi... Fakat beni bir balukçı tutup on iki sene kadar balukçunun yanında eğlendim. Badehû, bu şehirde karar itdim.” deyüp bunlar birbiriyle muhabbet iderlerken... Şimdi, derdmend kadın muhakkak bildi ki, bu çocuklar evlâdıdır. Heman gayrı sabra mecali kalmayup çadır kapusundan taşra olup “Vay evlatlarım, biçare valideniz de benim” deyüp bunların boyuna sarılıp, çocuklar valideleri olduğun bilüp... Şimdi bunlar sarmaş

dolaş, bir az ağlaşup sonra hamd-i firâvanlar idüp dururken bu mahalde biçare valideleri evlatlarına bağrına basup uyuyup kaldılar.

Çün, sabah olup kuşluk vakti oldu. Şimdi, Tatar Paşa'dan ruhsat alup çadıra geldi. Gördü ki, ne bakarsın kendisi bu kadar seneler yolunda pare pare olup el'an yüzüne dahi göremez idi. Bu derece kendüye hıfz iderdi. Bu iş Paşa'nın emin bilüp gönderdiği âdemlerdendir, deyüp heman Tatar palayı çeküp üçünü de boynunu uracak... Yine sabır idüp Paşa'nın kendüye iltifatından nâşi ağalara uramadı. Velhâsıl, Tatar Ağası bunları hali üzere birağup tez gidüp Paşa'nın eteğine öpüp, kalkup ayağına kapandı. Paşa eydür: "Dur canım Tatar Ağası, derdin nedir?" deyince Tatar Bğası şimdi başladı ağlamağa.. Paşa bu kadar ikdam edegördü... Tatar'ın vakti yok ki, derdine ifade itsün.. Şimdi, Paşa Tatar Ağasına tutup elinden oturttu yanına.. Tekrar sual eyledi ki, "Bu kadar ağlamağa sebep nedir?" dedi. Şimdi, Tatar gördüğü ahvali Paşa'ya ifade edicek, heman pür gazap olup "Tez şu hainleri getirün, kendi elimle boyunlarını urayım" deyüp kethüdasına gönderdi. Paşa yine emredüp azâ-yi meclis tez gelsünler, dedi.

Şimdi, meclis gelmede olsun... Paşa'nın kethüdası dahi on beş, yirmi zabtiye ile varup çadırın etrafın muhasaraya alup kendüsi dahi çadır kapusuna varup üç beş zabtiye ile içerü girüp Hazinedar ile Mühürdarı tutup, muhkem bağlayup götürecek... Heman valideleri bunların hareketin görüp eydür: "Nedir, ey oğullar derdiniz nedir? Evlatlarıma nereye götürceksiniz?" deyüp sual eyledi. Kethüda dahi eydür: "Paşa ister, boynunu uracak" deyicek, heman biçare validelerinin aklı başına gelüp, Allah bir cesaret verdi ve eyitti: "Bırakın çocukları, Paşa benim boynumu ursun" deyüp, hemandem kalkup üzerin geyinüp, çocukların yanına alup doğru Paşa'nın huzuruna çıkdı. Paşa dahi ayak üzere gezinür imiş. Bunları gördüğü gibi heman belinden hançeri çıkarup "tutun şu hainleri" deyince heman kadın Paşa eteğine öpüp "Aman efendim, bir ricam var söyleyim, sonra kanım, katlim sana helal olsun" dedi.

Şimdi, meclis dahi merhamet idüp Paşa'ya reca ettiler. "Efendim, müsaade buyurun, söylesün" dediler. Şimdi, kadın eydür: "Efendim, Allah size padişaha bağışlasun" deyüp birtakım dua ve senâdan sonra derdmend kadın, kangı memlekette olduğunu ve ne güne çıktığını ve Tatarın alup kaçtığını min evvel-âhir nakil etmede... Şimdi Paşa bir kerre derûnundan âh edüp bir kerre meclise nazar eyledi. Herkesin baş önünde bu hikâyeyi dinlerler... Kadın hâlâ söyleyüp hem ağlar idi...

Tatar Ağası dahi bir tarafa durup “Hayır efendim, hâşâ” der idi... Meğer Paşa dahi tahkik bildi ki, kendi zevcesidir... Çün kadın hitam-ı kelâm idüp eydür: “Efendim, işte bu benim, işte evlatlarım” deyüp sü-kût eyledi.

Şimdi, bunlar meclisce tahayyürde kalup, taaccüb-künân bir zamandan sonra Paşa eydür: “Ey meclis, ağalar, beyler... “Bu misüllü hikâye-i garibe eşitdiniz yahut vukuu var mıdır?” dedi. Meclis dahi eydür: “Efendim, dünya halî, belki ihtimaldir” dediler. Şimdi, iki dizi üzere gelüp eydür: “Ey meclis, bu kadın her ne ki, söylediye kâffesi sahihdir. Belki bu hikâye tafsil olunsa üç gün üç gecede yine size ifade edemem. Şimdi, şu çocuklar benim evladım oluyor. Bunca vakit hidmetimde olup ne ben bunları bilürem, ne de bunlar beni bilür. Çünkü, bu çocuklar çaya düşdükleri vakit biri beş yaşında, birisi dahi yedi yaşında idi. Bu hatun dahi hâlâ taht-ı nikâhında zevce-i menkûhemdir” deyüp, heman kethüdâsına emredüp çocukları ve haremine alup harem daire-sine götürdüler.

Şimdi, bu mahalde Tatar Ağası'nın dahi cezası her ne ise tertiben canın cehenneme ısmarlayup, Paşa dahi safa-yi hatır ile çocuklarına başına toplayup, Hak celle ve alâ hazretlerine şükr-i firâvan ve hamd-i lâ-yuhşa ile nice eyyam